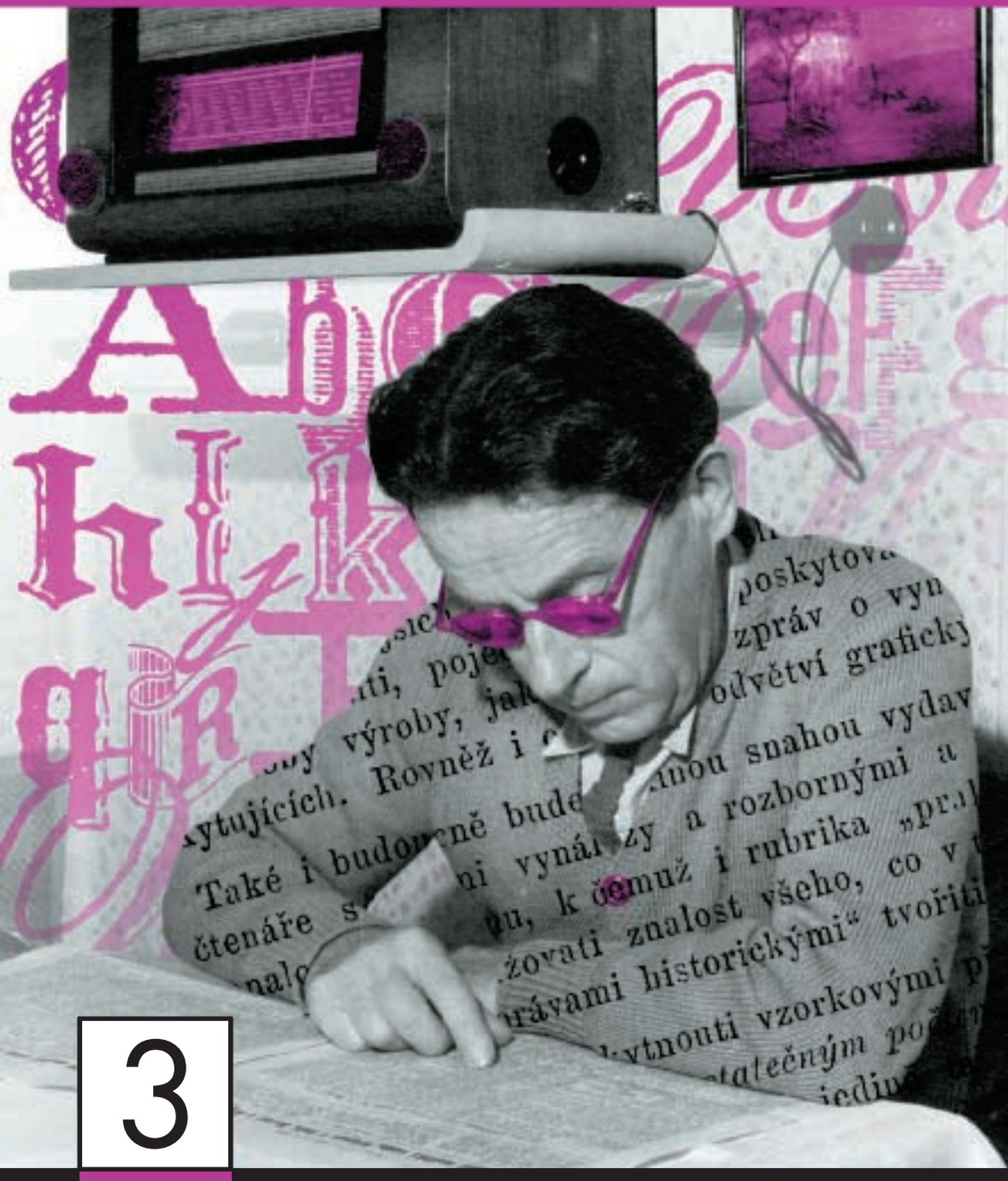

3
2007
ročník 59
40 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

čtenář

3<2007<ročník 59

měsíčník pro knihovny

66 ____ **Malá knihovna s vlastní webovou stránkou? Proč ne!/** Kateřina Hubertová

69 ____ **Konference NAPLE tentokrát v Helsinkách/** Eva Marvanová

71 ____ **MARKETING V KNIHOVNÁCH**
Model chování zákazníka a sedm marketingových otázek/ Radka Johnová

73 ____ **Knihovna jako brána k integraci cizinců v EU/** Irena Václavíková

75 ____ **JAK VYSLOVOVAT JMÉNA CIZÍCH AUTORŮ**

76 ____ **ROZHOVOR**
Petr Voit – Encyklopedie knihy/ Milena Nyklová

78 ____ **Mobilní knihovny – 7/** Martina Rottová

81 ____ **Projekt Junior Internet už poosmé/** Jaroslav Winter

82 ____ **ZE ZAHRANIČÍ**
Český knihovník na návštěvě v turecké knihovně/ Aleš Brožek

83 ____ **Je zpřístupnění internetu zdarma?**

84 ____ **Knihovny a nakladatelé musejí vstoupit do digitálního světa**

85 ____ **Bezpečnost dětí na internetu – 1/** Zdeněk M. Záliš

86 ____ **RECENZE**

88 ____ **KDYŽ SE ŘEKNE KNIHOVNA…**

89 ____ **Z KNIHOVEN…**

93 ____ **SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE**

94 ____ **ZE SVĚTA**

95 ____ **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NK ČR**

96 ____ **KNIHOVNY V TISKU**

____ **ZÁKLADNÍ KAMENY NOVÉ BUDOVY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR ANEB NÁROD SOBĚ II – 4/** Jaroslav Císař

NA OBÁLCE v letošním roce představujeme čtenáře pokaždé jinak

Středočeský kraj

Vydává:
Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321
Šéfredaktorka: Mgr. Jana Čermáková
Redaktorka: Olga Vašková
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková
Redakce a inzerce: Legerova 61, 120 00 Praha 2,
tel.: 224 941 159, 224 941 976, l. 226, 264,
e-mail: ctenar@academia.cz

Redakční rada:
PhDr. Jiřina Bínová (předsedkyně),
Ing. Aleš Brožek, Ing. Jan Kaňka,
PhDr. Šárka Kašpárková, PhDr. Ladislav Kurka,
PhDr. Jan Meier, Ing. Jiří Mika, Mgr. Petra Miturová,
Mgr. Alena Otrubová, Mgr. Jan Pěta,
PaeDr. Vladislav Raška, PhDr. Vít Richter,
PhDr. Vladimíra Švorcová, PhDr. Eva Žáková

Tisk: Serifa, Jinonická 80, 158 00 Praha 5

Distribuce:
Objednávky na předplatné přijímá firma
ALL PRODUCTION, P.O. BOX 732, 111 21 Praha 1.
Call centrum:
tel.: 234 092 851, fax: 234 092 813
e-mail: predplatne@predplatne.cz
Rozšiřují též společnosti holdingu
PNS a.s. – drobný prodej.
Podávání novinových zásilek povoleno
Ředitelstvím poštovní přepravy Praha
čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994
Podávání novinových zásilek bylo povoleno
Českou poštou, s.p. OZSeČ Ústí nad Labem,
dne 21. 1. 1998, j.zn. P-327/98
Předplatné pro Slovensko: L.K. PERMANENT, s.r.o.,
P.O. BOX 4, 834 14 Bratislava 34,
tel.: 004217/444 537 11, fax: 004217/443 733 11
Cena jednoho čísla 60 Sk, roční předplatné 660 Sk,
cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 440 Kč

Časopis vychází s podporou dotace
z programu MK ČR Knihovna 21. století
Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit
publikované materiály i na internetu.
Číslo odevzdáno k tisku 5. 3. 2007
Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- A small library with its own web page? Why not? *(Kateřina Hubertová)* **/66**
- NAPLE Conference in Helsinki *(Eva Marvanová)* **/69**
- Marketing in libraries: a client behaviour model and seven marketing issues *(Radka Johnová)* **/71**
- Libraries as a way to integrate foreigners within the EU *(Irena Václavíková)* **/73**
- Interview with Petr Voit – author of the unique Encyclopedia of Books *(Milena Nyklová)* **/76**
- Mobile libraries – 7 *(Martina Rottová)* **/78**
- From abroad: A visit to a Turkish library by a Czech librarian *(Aleš Brožek)* **/82**
- Targeted dissemination of web information, or a brief introduction to RSS from a librarian's standpoint *(Jindřich Pilař)* **/86**
- Reviews: Czech books in Europe *(Jaromír Kubíček)* **/86**
- From the libraries **/89**
- Regular features

AUS DEM INHALT

- Kleine Bibliothek mit eigener Web-Seite? Warum nicht! *(Kateřina Hubertová)* **/66**
- NAPLE-Konferenz diesmal in Helsinky *(Eva Marvanová)* **/69**
- Marketing in den Bibliotheken: Modell des Kundenbenehmens und sieben Marketingfragen *(Radka Johnová)* **/71**
- Bibliothek als Pforte zur Integration der Fremden in der Eurounion *(Irena Václavíková)* **/73**
- Gespräch mit dem Verfasser der einzigartigen Buchenzyklopädie Petr Voit *(Milena Nyklová)* **/76**
- Mobilbibliotheken – 7 *(Martina Rottová)* **/78**
- Aus dem Ausland: Tschechischer Bibliothekar zu Besuch in einer türkischen Bibliothek *(Aleš Brožek)* **/82**
- Anwendung von RSS aus dem Anblick des Bibliothekars *(Jindřich Pilař)* **/86**
- Rezension: Tsechisches Buch in Europa *(Jaromír Kubíček)* **/86**
- Aus dem Bibliotheken **/89**
- Regelmäßgie Spalten

> KATEŘINA HUBERTOVÁ
(metodika@knihovnahk.cz)

MALÁ KNIHOVNA S VLASTNÍ WEBOVOU STRÁNKOU? PROČ NE!

Knihovna města Hradce Králové je pověřena Studijní a vědeckou knihovnou v Hradci Králové k výkonu regionálních funkcí. Metodické oddělení Knihovny města Hradce Králové zajišťuje regionální funkce pro devadesát neprofesionalizovaných obecních knihoven a pro sedm profesionalizovaných knihoven okresu Hradec Králové.

Již několik let sledujeme, jak knihovny pronikají na internet, jak postupně vznikají jejich webové stránky. Od začátku je však zřejmé, že se většina malých knihoven k vlastnímu webu nikdy nedostane, protože obec (tj. zřizovatel) většinou nemá dostatek peněz na to, aby jim stránky vytvořené profesionální firmou zprostředkovala.

Některé obce pamatují na svou knihovnu na vlastní webové stránce a vyhradí jí tam určitý prostor. Informace o knihovně jsou však potom většinou omezeny pouze na upozornění na její existenci a otevírací dobu. I za to jim patří díky! Je totiž mnoho jiných obcí, které se ke svým knihovnám chovají velmi macešsky, jejich existenci tají a na svých stránkách ji zcela vynechávají.

Problémem v tomto způsobu prezentace knihovny je, že knihovník většinou nemá možnost ovlivňovat, co se o knihovně na obecních stránkách prezentuje. O aktuálnosti nemůže být ani řeč; pokud knihovník není zároveň internetový nadšenec, nemá šanci včas na webu informovat o aktivitách, které jeho knihovna provozuje.

Dlouho vypadalo, že z této situace není úniku. A pak, po mnoha debatách, vznikl onen nápad, byl to výstřel naslepo a o jeho životnosti se z počátku dalo úspěšně pochybovat.

Studentovi Fakulty informatiky a managementu Univerzity Hradec Králové Milanu Komadovi bylo zadáno téma závěrečné bakalářské práce s názvem **„Šablona webu pro malou knihovnu". Cílem bylo vytvořit jednoduchý systém pro tvorbu www stránek knihoven v obcích do cca 1500 obyvatel, který by byli schopni obsluhovat knihovníci se základními znalostmi informačních technologií**. Jednou z podmínek byla i finanční náročnost – lépe řečeno nenáročnost šablony. Součástí práce měla být i uživatelská příručka.

První schůzka se studentem proběhla v červnu roku 2005. Pak už šly věci v rychlém sledu: soupis studijní literatury, návštěva knihoven vybraných do zkušební skupiny, první verze šablony, testování na metodickém oddělení, připomínky, dodělávky, opravy… Předváděčka pro vybrané knihovny a jejich zřizovatele… Přes Vánoce 2005 už první knihovníci zkoušeli tvořit web vlastní knihovny, dále pokračovalo připomínkové řízení, vylepšovalo se, dodělávalo… Student práci ukončil, odevzdal a obhájil. Byly vyřešeny i formální záležitosti kolem aplikace. Knihovna města Hradce Králové má od května 2006 na šablonu licenční smlouvu a může ji šířit dál, každé knihovně, která o ni má zájem.

Šablonu nelze získat jako softwarový program na CD. S každým zájemcem se nejprve sepíše podlicenční smlouva a je pro něho zaregistrována jedinečná doména na webu.

Šablona webu pro malou knihovnu je umístěna na „webu zdarma". Tato doména 3. úrovně poskytuje dostatečnou technickou podporu (prostor 50 MB – pro web, prostor 5 MB – pro e-mail i e-mail box) a zcela odstraňuje finanční náklady. Musíte se však smířit s umístěním nezbytné reklamy, bez ní to nejde. Právě poskytnutí prostoru pro reklamu je jedinou „platbou" za poskytnutí této služby.

URL adresa všech šablon je tvořena jednotně: *www.knihovnaXXX.koncovka webzdarma.cz*

- Za XXX dosaďte název konkrétní obce.
- S koncovkou webu zdarma se to má trochu složitěji. Zpočátku nebyl problém použít u všech žádajících knihoven koncovku WZ. Pak se stávalo, že Web zdarma odmítal tuto koncovku s tím, že „Doména je již registrována". Jelikož Web zdarma neposkytl vysvětlení, kdo doménu má zaregistrovanou a co by s tím eventuálně šlo dělat, přistoupili jsme k variantě koncovky WEBZ. Bohužel se již stalo (prozatím v jednom případě), že registrací neprošla ani tato koncovka. Pak dalším řešením je koncovka WEBZDARMA.

Každá knihovna, které je zaregistrována doména, obdrží ke své šabloně vedle Administrátorského manuálu i přístupové heslo. Heslo je nastaveno jednotně, součástí šablony je ale i možnost změny hesla. Knihovníci si tak vlastní šablonu chrání svým heslem.

Pro práci je nutné mít nainstalovaný prohlížeč Internet Explorer 5.5 a vyšší a povolené zobrazování jazyka Java. (Nastavení zobrazování jazyka Java je už součástí Administrátorského manuálu k práci se šablonou.)

Šablona má pevnou strukturu, to znamená, že administrátor nemůže měnit nabídku v levém sloupci. Práce se šablonou je celkem jednoduchá, musíte si samozřejmě zvyknout na jisté odlišnosti od klasicky používaného Wordu, ale není to velký problém. V šabloně je zabudován jednoduchý textový editor, který po přihlášení knihovníka do administrátorského rozhraní šablony umožní buď editovat libovolné texty do různých odkazů, nebo práci v ostatních funkcích (jako je změna názvu, vkládání odkazů, nahrávání souborů na server apod.). K textu v šabloně je možno hypertextovým odkazem připojovat další textové dokumenty. Do šablony lze umístit i fotografie a obrázky – buď pouze do galerie, nebo dál použít v textu. Administrátor má dále možnost umístit odkazy na další webové stránky a reguluje vzkazy od návštěvníků. (Jakýkoli nevhodný vzkaz lze jednoduše smazat.) V šabloně je možno vytvářet i tabulky.

Knihovna města Hradce Králové mohla díky licenci na šablonu pokračovat v jejím vylepšování; to provedl můj kolega z Knihovny města Hradce Králové Petr Jandl.

Pokud knihovna má vlastní logo, může ho v šabloně mít. Do šablony bude umístěno místo původní sovičky vlevo nahoře. Stačí pouze, aby knihovna své logo zaslala elektronicky, podle pokynů, které jsou uvedeny v manuálu. Logo lze do šablony umístit i dodatečně, takže i rozběhnuté šablony nebo knihovny s úplně novým logem mají šanci.

Původní barva šablony, s níž začal pracovat její autor, byla oranžová. Po kolegově úpravě je nyní možné barvu měnit. Zájemců o šablonu je však hodně a brzy se ukázalo, že není reálné, aby si každý knihovník určoval barvu podkladu sám. Jako klíč k určení barvy proto posloužilo zeměpisné rozdělení knihoven:

- okres Hradec Králové – oranžová (původní)
- Kraj Královéhradecký – hnědá
- zbytek republiky – zelená
- další – lila (To kdyby byl zájem ze zahraničí…)

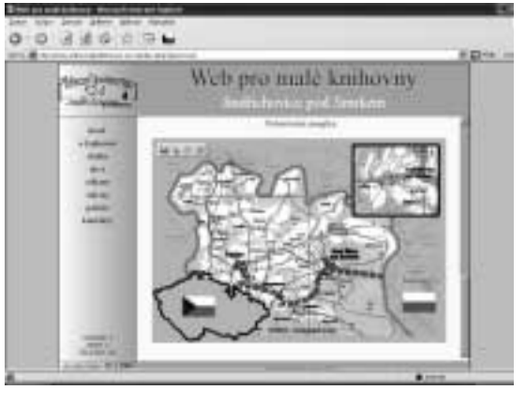

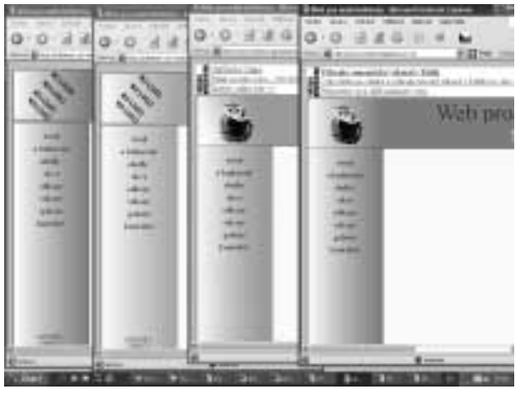

Knihovník může pomocí „správy souborů" velmi snadno pracovat i se soubory textovými a obrazovými. Postup, jak textové a obrazové soubory nahrát na server je opět přesně popsán v manuálu. Maximální velikost nahrávaného souboru je 2 MB, obrázky by neměly být větší než 50 kB. Velmi jednoduše je řešeno i odstraňování již nepotřebných souborů a obrázků nahraných do šablony. Administrátor použije volbu „smazat"…

Nemá smysl zde konkrétně rozepisovat práci se šablonou a vše popisovat příliš detailně. Prohlédněte si zkušební weby. Pro šablonu zřídila Knihovna města Hradce Králové *http://www.knihovnahk.cz/* na svém webu vlastní oddíl v části věnované knihovnám. Tam najdete veškeré informace, včetně seznamu knihoven, kde již šablonu používají. Popis, jak se šablonou pracovat, je podrobně zpracován v Administrátorském manuálu, který každý vážný zájemce o šablonu dostane k dispozici.

A v čem je šablona přínosná?

Pokud je knihovník zároveň administrátorem webových stránek vlastní knihovny, odpadá především závislost na dalším člověku, zpravidla správci webu obce. Stránka může být neustále aktuální a za případné chyby si může knihovník sám. (Někdy to je tak, že jsme vzali knihovníkovi možnost vymlouvat se na případnou další osobu ohledně případných vad na webu…)

Struktura webu umožňuje umístit na něj jednoduchým způsobem maximum základních informací o malé obecní knihovně.

Knihovna města Hradce Králové získala konkrétní nástroj, kterým může pomoci malým knihovnám na cestě do virtuální existence.

Nemáte ještě vlastní webovou stránku pro knihovnu? A proč ji nemáte?

PS: V červnu 2005 jsme ani my, ani student neměli tušení do čeho jdeme. Nějaký čas to vypadalo, že pár zájemců bude… Bude někdo chtít šablonu, kterou už mají u sousedů? V lednu 2007 jsme zaregistrovali šedesátou… a zájem zatím neutuchá!

Do čísla přispěli >

Ing. Aleš Brožek – Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem ▮ **Dana Brychová** – Obvodní knihovna Plzeň-Lochotín ▮ **PhDr. Jaroslav Císař** – Vydavatelství Grand Princ v Praze ▮ **Kateřina Hubertová** – Knihovna města Hradce Králové ▮ **Ing. Radka Johnová** – Vyšší odborná škola informačních služeb v Praze ▮ **Věra Krajíčková** – Knihovna E. Petišky, Brandýs n. Labem-Stará Boleslav ▮ **Doc. PhDr. Jaromír Kubíček, CSc.** – Moravská zemská knihovna v Brně ▮ **PhDr. Eva Marvanová** – Národní knihovna ČR ▮ **PhDr. Milena Nyklová** – publicistka, Praha ▮ **Mgr. Jindřich Pilař** – Národní knihovna ČR ▮ **BBus. Martina Rottová** – ExxonMobil Business Support Center Czechia, s.r.o. ▮ **Mgr. Irena Václavíková** – Knihovna města Ostravy ▮ **Jaroslav Winter** – BMI sdružení ▮ **Dr. Zdeněk M. Záliš** – projekt Český informační uzel bezpečnějšího internetu Praha

NAPLE FORUM NEWSLETTER

Konference NAPLE tentokrát v Helsinkách

V polovině října loňského roku se uskutečnila v Helsinkách 3. konference NAPLE – **N**ational **A**uthorities on **P**ublic **L**ibraries in **E**urope (*http://www.naple.info/helsinki/index.htm*).

Za Českou republiku se jí zúčastnily Mgr. Petra Miturová z Ministerstva kultury ČR a PhDr. Eva Marvanová z Národní knihovny ČR.

NAPLE vytváří informační síť pro veřejné knihovny v Evropě a pravidelně na internetu publikuje ***Newsletter***, který přináší nejnovější informace o novinkách a strategiích evropských veřejných knihoven. V jeho posledním čísle vyšel velmi zajímavý článek Caroline Søndergaard-Bendixen *„From information to knowledge – en route to the library of the knowledge society"*. (Přeložený dokument uveřejnil časopis Čtenář – Od informace ke znalostem – cesta ke knihovně znalostní společnosti. In: Čtenář. – ISSN 0011-2321. – Roč. 58, č. 9 (2006), s. 274–275.)

NAPLE se v současnosti transformuje v asociaci s předsednictvím Chrise Batta ze Spojeného království Velké Británie. Bude přispívat ke koordinaci a rozvoji **Evropské digitální knihovny** a rovněž osloví Evropskou komisi s žádostí o zajištění podpory veřejných knihoven prostřednictvím pracovní skupiny evropských knihoven. V Evropské komisi bude prezentován **White paper of Public libraries**, k jehož vytvoření přispěla konference NAPLE (*http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/06/311&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en*).

Pozornost bude nadále věnována budování databáze **Designing Libraries** s fotografiemi a informacemi o nových budovách evropských knihoven na serveru zřízeném MLA (*http://www.designinglibraries.org.uk*).

Na konferenci NAPLE byl schválen dokument ***Role veřejných knihoven v evropské znalostní společnosti*** (*http://www.naple.info/helsinki/librauthor.pdf*).

Se svými příspěvky na konferenci vystoupili:

Jens Thorhauge, ředitel Dánské národní knihovny, v příspěvku ***Veřejné knihovny – nové výzvy?*** hovořil o vymezení vztahů a spojení mezi evropskými veřejnými knihovnami. Národní knihovny by měly být proaktivní v definování národních strategií. Asociace NAPLE stanovila plán pro spolupráci s CENL a Evropskou komisí (*http://www.naple.info/helsinki/jens_thorhauge.pdf*).

Chris Batt, MLA (Muzea, knihovny a archivy) ze Spojeného království ve svém vystoupení nazvaném ***Opravdu potřebujeme veřejné knihovny?*** analyzoval vývoj veřejných knihoven. Součástí úspěchu jsou vize o potřebnosti knihoven, evidování úspěchů v oblasti dosažení cílů a strategií. Důležité pro rozvoj knihoven jsou zpracované národní strategické programy a úzký kontakt s obyvateli. Potřebujeme veřejné knihovny, ale knihovny s vizí a správnými dovednostmi, knihovny by měly evidovat a doložit své úspěchy a potřeby. Důležitá je podpora na národní a regionální úrovni (*http://www.naple.info/helsinki/chris_batt.pdf*).

Janne Rouhiainen, ředitel finské společnosti ATP Library Systems Ltd., hovořil o ***vizích knihovních služeb, o Web 2.0, Library 2.0,*** kde je klíčovým uživatel, o automatizaci knihovnických služeb (*http://www.naple.info/helsinki/janne_rouhiainen.pdf*).

Příspěvek **Ulla-Maija Maunu**, ředitelky knihovny v Aura a Pöytyä ve Finsku, byl zaměřen na ***mobilní, síťové služby ve finských knihovnách*** a na představení možnosti využití služeb WAP, SMS či e-plateb. Zmíněny byly také důvody, které běžnému uživateli brání ve využívání těchto služeb. Mobilní služby začaly knihovny nabízet od roku 2000 (*http://www.naple.info/helsinki/ulla_maija_maunu.pdf*).

Meeli Veskus z Ministerstva kultury Estonska v příspěvku ***Estonské veřejné knihovny a jejich služby pro veřejnost*** hovořila o internetizaci veřejných knihoven. V roce 1991 mělo

v Estonsku připojení na internet 51 veřejných knihoven, v roce 2005 byly na internet připojeny všechny veřejné knihovny (*http://www.naple.info/helsinki/meeli_veskus.pdf*).

Jon Birger Østby, ředitel MLA (Muzea, knihovny a archivy) z Norska informoval o ***strategii reformy norských knihoven do roku 2014***. Ambice reformy tvoří vybudování kvalitnějších knihoven, které budou splňovat požadavky uživatelů, mělo by se upevnit postavení knihovny jako informačního zdroje v rozvoji znalostní společnosti. Pozornost bude věnována investicím do projektů digitalizace a digitálních služeb (*http://www.naple.info/helsinki/jon_birger_ostby.pdf*).

Maria Antonia Carrato Mena, ředitelka úřadu pro knihovny z Ministerstva kultury Španělska, ve svém příspěvku prezentovala ***nové technologie a projekty španělských knihoven.*** Uvedla statistické údaje, hovořila rovněž o imigrační politice – upozornila například, že služby „Odpovědi knihovny" jsou poskytovány v sedmi jazycích – anglickém, francouzském, německém, ruském, polském, rumunském a arabském (*http://www.naple.info/helsinki/maria_antonia_carrato_mena.pdf*).

Marian Koren, ředitelka pro výzkum a mezinárodní vztahy z Asociace holandských veřejných knihoven, ve svém vystoupení ***Veřejné knihovny na nových křídlech – zkušenosti z Nizozemska*** uvedla inovační, strategické plány v rozvoji služeb, ICT, vzdělávání. Seznámila účastníky konference s novými projekty rozvoje knihoven na léta 2007–2009 (*http://www.naple.info/helsinki/marian_koren.pdf, http://www.bibliotheek.nl/*).

Judit Skaliczki, ředitelka oddělení knihoven z Ministerstva kultury Maďarska, ***hodnotila strategické cíle maďarského knihovnictví a jejich realizaci v letech 2003–2007***. Analýza strategie pro rozvoj knihoven hodnotila současnou situaci a definovala problémy, které by se měly řešit. Vzniká nový koncept rozvoje knihoven a pro jeho realizaci je nutné najít příslušné finanční zdroje (*http://www.naple.info/helsinki/judit_skaliczki.pdf*).

Elina Harju, koordinátorka pojízdné knihovny Netti-Nysse v Tampere (Finsko), hovořila o zkušenostech z provozu ***internetové pojízdné knihovny*** Netti-Nysse (*http://www.naple.info/helsinki/elina_harju.pdf*).

Sunniva Drake, ředitelka Městské knihovny ve finském Espoo, hodnotila činnost jejich ***pojízdné knihovny*** (*http://www.naple.info/helsinki/sunniva_drake.pdf*).

Erkki Lounasvuori, odborný poradce Městské knihovny v Helsinkách, představil ***informační portál SFL*** (*http://www.naple.info/helsinki/erkki_lounasvuori.pdf*).

Majlis Bremer-Laamanen, ředitelka služeb konzervace Národní knihovny Finska, účastníky seznámila s ***digitalizačními projekty a finskou digitální knihovnou Digitalia*** (*http://digi.lib.helsinki.fi/index.html; http://www.naple.info/helsinki/majlis_bremer_laamanen.pdf*).

Hannu Sulin, rada pro vzdělávání a kulturu při vládním úřadu Jižní Finsko, ve své prezentaci hodnotil ***systém hybridních knihoven a jejich možnosti uživatelsky přívětivých služeb na webu***. Portály finských knihoven (*www.makupalat.fi,www.libraries.fi; www.kirjastot.fi/thp, www.kirjastot.fi/thp; www.nelliportaali.fi; http://www.naple.info/helsinki/hannu_sulin.pdf*).

Maija Berndtson, ředitelka Městské knihovny v Helsinkách, ve své prezentaci nazvané ***Prostor postmoderní knihovny*** uvedla příklady a úvahy, jak by měla vypadat moderní knihovna, jaké by měla mít vybavení a jaké by měla poskytovat služby (*http://www.naple.info/helsinki/maija_berndtson.pdf*).

EVA MARVANOVÁ
Eva.Marvanova@nkp.cz

Na novou budovu NK ČR zvítězil návrh ateliéru Jana Kaplického

V pátek 2. března 2007 byl v Národní knihovně ČR, v Galerii Klementinum, představen vítězný projekt mezinárodní architektonické soutěže na výstavbu nové budovy NK ČR. Jedenáctičlenná porota se jednomyslně shodla na návrhu zpracovaném ateliérem Future Systems The Warehouse z Velké Británie, jehož zakladatelem a vedoucí osobností je český rodák Jan Kaplický. Všechny soutěžní návrhy, včetně toho vítězného, budou veřejnosti představeny na velké výstavě v Galerii Klementinum od 29. března do 31. května 2007.

– ova –

> *RADKA JOHNOVÁ*
(rsj@seznam.cz), http://info.sks.cz/users/jo

Model chování zákazníka a sedm marketingových otázek

Model chování zákazníka vychází z principu tzv. sedmi O. Písmenem „O" začínají anglické termíny pro sledované situace v zákaznicky orientovaném marketingu, ale můžeme je popsat i pomocí otázek, na které budeme zároveň hledat odpovědi v naší knihovně. Všichni přece chceme, aby právě naše knihovna byla vnímána jako přívětivá a prestižní organizace. Co pro to musíme udělat? Zodpovědět následující otázky, což nám umožní připravit uživatelům lepší nabídku na míru a pomůže i k lepší komunikaci s naším okolím.

Kdo jsou naši hlavní či potenciální zákazníci? (Occupants)

Moderní marketing vychází z principu segmentace trhu. Hledá skupiny zákazníků, které mají společné potřeby a charakteristiky a zároveň jsou dostatečně velké, aby je organizace oslovila nabídkou, která je zaujme.

Pro knihovny jsou významným segmentem především studenti. Z marketingového hlediska se jedná o budoucí vysoce příjmovou kategorii, a i když ne každý budoucí profesionál bude i mecenášem, spokojenost těchto klientů se nám může vrátit v naší budoucí spolupráci s nimi, jako případnými sponzory či jen odborníky na úrovni místní samosprávy nebo ve státních úřadech. Studenti jsou i silnou referenční skupinou, která spolu úzce komunikuje, ve škole i při zájmových aktivitách, jejich hodnocení je považováno za kvalifikované i ostatními vrstvami společnosti.

Další významnou skupinu tvoří děti, kategorie, se kterou je nutné komunikovat nejen přímo, ale i zprostředkovaně, což znamená oslovit rodiče a učitele, a hlavně pro menší děti vytvořit zábavné programy spojené s možností soutěžit, objevovat. I důchodci jsou silnou uživatelskou skupinou, i když tržně málo atraktivní. Mohou přivést vnoučata, jsou kategorií, která by mohla zajímat sponzora nabízejícího zdravotní pomůcky, ale především mají dostatek času, povídají si na ulici i úřadech, jejich prostřednictvím se může rychle šířit naše dobrá pověst, pokud jim vyjdeme vstříc našimi službami. Ale v případě nespokojenosti nás nebudou šetřit.

U čtenářů všeobecných knihoven převažují ženy, v kategorii důchodců ale roste podíl mužů, což je dáno i vyšším podílem středoškolsky a především vysokoškolsky vzdělaných mužů v nejstarší generaci. I takové informace mohou zajímat firmu, která by sebe nebo své produkty ráda prezentovala prostřednictvím naší knihovny. Můžeme nabídnout prostor pro reklamu v našem propagačním materiálu nebo v prostorách knihovny? Pak musíme i umět odpovědět na otázku, koho toto sdělení osloví.

Knihovny mají velkou výhodu. K této otázce je vyčerpávajícím zdrojem databáze čtenářů knihoven a odpověď na ni nám dá možnost nabídnout našim zákazníkům služby na míru, ale také tyto zákaznické segmenty „prodat" případným sponzorům, jako atraktivní potenciální zákazníky produkce těchto sponzorských firem.

Uvědomme si, že uživatel knihovny je náš klient a partner a naše knihovna bude existovat, pokud o nás bude mít zájem. Zákazník není obtížný hmyz, který nás ruší z našeho klidu.

Co uživatelé hledají? (Objects)

Knihu? Vzpomeňte si, že to je jen deklarované přání. Uživatelé knihoven na tento trh vstupují s různým cílem: vyhledávají kulturu, vzdělání, zážitek, zábavu. Služby knihoven jsou z marketingového hlediska službou s určitou částí hmotného produktu. Sebedokonalejší služba sama o sobě při absenci požadované knihy nemůže vést ke spokojenosti zákazníka, ale pouhý prostor jako skladiště knih ho také nenadchne.

Proč, za jakým účelem uživatelé přicházejí? (Objectives)

Zákazníci knihoven vyhledávají kromě vzdělání a zábavy i odpočinek a sociální kontakt. Dokáží se i naše akademické knihovny přizpůsobit trendu studentských týmových prací, kde je nutné nejen v tichosti prostudovat materiály, ale i je prodiskutovat? Kvalitativní výzkum mezi studenty terciálního sektoru ukázal, že téměř úplně chybí nabídka studoven s oddělenými boxy, kde by mohlo pracovat společně šest až osm lidí na jednom úkolu. Přitom by jim stačil jeden nebo dva počítače, a to je proti PC studovně, vybavené počítačem na každém stole, úspora. Zvýšené protihlukové přepážky by zajistily, že pohyb ani konverzace nebude rušit ostatní uživatele studovny. A mají důchodci kde si přečíst noviny nebo časopis a popovídat si se svými vrstevníky?

Kdo všechno se podílí na tomto procesu? (Organizations)

Rodina, škola, orgány státní a regionální samosprávy, další kulturní a vzdělávací instituce, pořadatelé akcí, sponzoři, osobnosti, referenční skupiny, média. Faktorům, které ovlivňují uživatele a knihovnu, se budeme věnovat v samostatném článku.

Jak probíhají transakce a operace na trhu? (Operations)

Základní „operací“ uživatele knihovny je nutná intelektuální příprava a čas investovaný do vzdělání i na vlastní návštěvu. Roli bude hrát cena služeb, pozitivně diskriminační ceny pro cílové kategorie zákazníků (studentů, důchodců), dny otevřených dveří. Ke každé transakci jsou zapotřebí aspoň dvě strany a každá musí mít hodnotu pro druhou stranu, musí být schopna komunikace a dodání zmíněné hodnoty, mít svobodu přijmout nebo odmítnout nabídku a domnívat se, že je žádoucí s druhou stranou jednat. Transakce se uskuteční jen tehdy, pokud si obě strany myslí, že po ní na tom budou lépe, nebo si alespoň žádná z nich nepohorší, tedy bude-li splněna podmínka paretovské optimalizace. V praxi to znamená, že prostřednictvím spokojeného uživatele získáme dobrou pověst u zřizovatele a možná i vyšší příspěvky. Budeme-li vnímáni širokou veřejností jako užitečná a dobře hospodařící organizace, která má dobrou publicitu, můžeme přitáhnout i zájem sponzorů. Pozor, transakce se liší od transferu, darů, bezplatné pomoci, dobročinných příspěvků. Nezapomeňme, že i v tomto případě dárce očekává určitou reciprocitu, reakci v chování – veřejné poděkování, pozvánky na akce, minimálně děkovný dopis a určitou formu publicity.

Kdy, při jaké příležitosti, mají zákazníci zájem? Jaké stimuly působí? (Occasions)

Příležitosti si všimly knihovny, když přišly s heslem: „Kdo si čte, nezlobí“. Stimulem mohou být rodiče, učitelé, spolužáci, studium, forma sociálního kontaktu s vrstevníky stejných zájmů, což platí pro studenty, stejně jako pro důchodce. Výborným stimulem jsou akce typu Noc s Andersenem pro děti, autorská čtení a besedy s autory, krátkodobé čtenářské legitimace zdarma.

Kde je „odbytiště“, kde se „nakupuje“? (Outlets)

Prostory, nemovitosti nelze přesunout za zákazníkem. Za atraktivní, prestižní institucí přijíždí sám, méně atraktivní instituce lokálního významu oslovují místního zákazníka, nebo se musí něčím zviditelnit a přitáhnout zájemce. To jim může umožnit zlepšená distribuce, např. dohoda s dopravcem o zastávce, knihovna může v některých případech použít bibliobusy a doslova přijet za zákazníkem. V cizině se zkouší i moderní formy distribuce: klient si objedná knihy z katalogu po internetu a pošta mu je při nejbližší rozvážce přiveze. Ale to by u nás vyžadovalo ještě změnu poštovních zvyklostí (doručovatel nejezdí na kole, ale autem) a cen. Systém funguje na partnerství institucí, pošta dostane od knihovny elektronickou zprávu, kam knihy doručit, a pracovník pošty při cestě do daného místa sám knihy vyzvedne v knihovně. Poštovné se neplatí, pokrývá ho paušál od zřizovatele, obce nebo sponzorská spolupráce s komerční firmou.

V České republice zatím neexistují podrobné studie s detailními odpověďmi na většinu výše uvedených otázek, proto je nutné hledat obecné tendence na základě dílčích průzkumů jednotlivých organizací, případně doplnit vlastním průzkumem. Na základě takových výsledků je pak možnost hledat optimální zákaznicky přívětivou nabídku, která v sobě zahrnuje maximum požadovaných prvků. Například: Bylo by možné vytvořit z průměrné, málo navštěvované instituce regionální kulturní a vzdělávací středisko, které by bylo kombinací knihovny, PC studovny, mohlo by zahrnovat výstavní prostory, učebny, přednáškový sál, pořádat kulturní představení? Také byste přivítali příjemné místo v kultivovaném prostředí, kde se lze setkávat, kde máte možnost občerstvení, které je centrem zábavy, vzdělání, společenských kontaktů i poskytování informací? Zkusíte začít právě u své knihovny?

Knihovna jako brána k integraci cizinců v EU

Hlava a pata projektu

Knihovna města Ostravy se spolu s dalšími čtyřmi českými knihovnami[1] zapojila do mezinárodního projektu *Knihovna jako brána k integraci cizinců v EU* (Libraries as gateways to the integration of immigrants in the EU), jehož koordinátorem je Multikulturní centrum Praha (MKC).[2]

Projekt získal mimo jiné i podporu z dotačního programu EU INTI (Pilot Projects on integration of third country nationals), který si klade za cíl podporu integrace občanů třetích zemí v zemích členů EU, podporu rozvoje nových integračních modelů, šíření příkladů dobré praxe na poli integrace a vytváření sítí na úrovni EU.[3]

Cílem, ke kterému jsme chtěli a měli dospět my, bylo vytvořit ve veřejných knihovnách dostatek prostoru pro vzájemný kontakt mezi imigranty, menšinami a místními lidmi, a to i po ukončení celého projektu. Tomuto předcházela řada dílčích etap.

Po informačních seminářích, kde jsme poprvé slyšeli o různých příkladech dobré praxe na poli integračních aktivit zejména od dánské a nizozemské kolegyně, následovala v dubnu 2006 zahraniční studijní cesta do Dánska, jíž se účastnil vždy jeden vybraný pracovník z každé spolupracující české knihovny.

Jak to vidí Dán?

Během čtyř velmi hektických dnů jsme navštívili řadu knihoven[4] ve třech největších dánských městech, vyslechli přednášky i postřehy z dánské reality a setkali se především s lidmi z praxe, s nimiž bylo možné vše potřebné podrobně konzultovat.

Dozvěděli jsme se například, že z celkového počtu 5,3 mil. obyvatel Dánska tvoří přistěhovalci dnes již téměř 5 %. Slyšeli jsme o pro nás podezřele iniciativních studentech (pocházejících z majority i minority), kteří svá volná odpoledne tráví dobrovolně v knihovnách, kde pomáhají zejména s fondy. Viděli jsme pobočky v okrajových městských částech, téměř imigrantských ghettech, kde je více než žádoucí, aby byli imigranti i mezi personálem. Poznali jsme pobočky fungující na principu komunitních knihoven, kde třeba vedle místnosti s počítači naleznete jinou, a to pro instruktáže nastávajících maminek nebo pro osvětu na téma zubní péče. Dozvěděli jsme se o fungování Dánského centra pro integraci (DLCI), které v zemi celou problematiku imigrantů zastřešuje a do všech knihoven, které o to požádají, zasílá cirkulační soubory cizojazyčných knih či metodické materiály.

Jak na ně? Aneb trocha strategie

Během následujících měsíců jsme na základě obecného materiálu připraveného MKC ve spolupráci se zahraničními konzultanty vypracovali jednotlivě *Návod na realizaci integračních aktivit v knihovně*. Šlo o souhrn pravidel uzpůsobený místním poměrům a zároveň vodítko pro všechny pracovníky té které knihovny k uskutečňování integračních aktivit. Páteří tohoto strategického materiálu byla statistická

1 Beseda s názvem *Jak se žije na Zakarpatské Ukrajině – Jak se žije Zakarpatským Ukrajincům v Česku* proběhla na pobočce Opavská v Ostravě-Porubě a byla doprovázena tematickou výstavou fotografií a videoprojekcemi. Přednášejícími byly Ukrajinka Nataliye Mrtvcová žijící nyní v České republice a Ing. Marta Porubová, která rovněž zná ukrajinskou realitu z vlastní zkušenosti. **2** Akce pojmenovaná *Pohádky nás spojují* realizovaná v kostýmech různých menšin na pobočce Dr. Martínka v Ostravě Hrabůvce. **3**, **4** Albertslund Library v Kodani je velmi pěkná knihovna s rozlohou 3000 m², roční návštěvnosti 310 000 lidí, provozní dobou 48 hodin týdně a 60 zaměstnanci.

data o cizincích v kraji i ve městě, podrobný přehled potenciálních partnerů a organizací zabývajících se jednotlivými národnostními menšinami, ale i konkrétní doporučení, jak vzájemné komunikaci s cizinci napomoci. Letmým příkladem může být výčet několika základních osvědčených instrukcí, které možná zní až příliš jednoduše, ale fungují:

– připravme **leták** se základními informacemi o knihovně včetně informací o systému půjčování knih **v jazyce menšin** a rozšiřme ho prostřednictvím místní organizace sdružující minoritu, dále učitelů, městských úřadů a zejména jazykových škol pořádajících kurzy češtiny pro cizince;
– navažme **spolupráci** s organizacemi, které se minoritami zabývají a spolupracují s nimi;
– nabídněme prostor naší knihovny pro setkání klubu, sdružení cizinců, místní organizace sdružující minoritu; pomůžeme tak jednak **zbořit vžitý mýtus**, že knihovna není místem pro ně, jednak přesvědčíme rodiče, že knihovna je bezpečným místem pro jejich děti a umožníme jim **odstranit obecný strach z institucí**; zároveň si ověříme, jaké potřeby daná minorita má a nakolik jim naše služby odpovídají;
– nabídněme přímo členům sdružení, místní organizace sdružující minoritu bezplatnou **exkurzi v knihovně**;
– nalákejme do knihovny rodiče, prarodiče **prostřednictvím** jejich **dětí**, například skrze výstavu výtvarných prací, taneční, hudební vystoupení dětí v knihovně;
– použijme **piktogramy** pro jednodušší orientaci v knihovně; náročnější alternativou jsou pak nápisy v jazycích menšin;
– zajistěme si v knižním fondu jednoduché **knihy v češtině**, které pomohou cizincům zvládnout češtinu (pro děti obrázkové); rovněž jazykové výukové programy na CD ROM;
– nabídněme a dopřejme příslušníkům menšin v knihovně **soukromí**, individuální studijní místa (například mnohé romské děti nemají doma žádné zázemí pro psaní domácích úkolů, přípravu do školy).

Ostravští cizinci

Byť byl projekt zahájen již v květnu 2005, až na podzim 2006 jsme měli možnost v praxi odzkoušet řadu průběžně nasbíraných poznatků. Zaměřili jsme se na minoritu polskou, ukrajinskou, vietnamskou, romskou a slovenskou, a to skrze přednášky, taneční vystoupení, výstavy, divadelní představení, dramatizace pohádek, besedy, ankety, jazykové kvizy, tvůrčí dílny a další vzdělávací a informační pořady. V září 2006 tak proběhly v osmi ostravských knihovnách zajímavé pilotní programy s poměrně velkých ohlasem nejen u návštěvníků a účinkujících, ale i v médiích.

Pochopitelně ne vždy byla komunikace s menšinami či spolky, které je zaštiťují, snadná, ne vždy jsme zejména ty, s nimiž běžně nespolupracujeme, dokázali na půdu knihoven přilákat. Uvědomili jsme si, že ne každý zahraniční model je uplatnitelný v české knihovně. Nakonec jsme, což je jistě škoda (ale snad se to v blízkém budoucnosti podaří), upustili i od organizace semináře interkulturních dovedností či kompetencí pro zaměstnance Knihovny města Ostravy.

Přesto jsme díky projektu načerpali sumu informací, kterou hodláme zužitkovat v novém projektu s názvem *Všichni jsme tady doma*, který právě připravujeme pro rok 2007. Tentokrát se hodláme prostřednictvím dvouměsíčních bloků zaměřit na minoritu vietnamskou, romskou, řeckou, polskou a slovenskou a realizovat vše v dvaceti sedmi pobočkách v Ostravě a jejím okolí.

Mimoto získané poznatky zcela jistě upotřebíme v již probíhajícím projektu *Romaňi kereka – Romský kruh,*[5] jehož úkolem je veřejná knihovna se zaměřením na romské obyvatelstvo v Ostravě-Vítkovicích.

Snad je multikulturní knihovnictví ten správný směr.

IRENA VÁCLAVÍKOVÁ
vaclavikova@kmo.cz

POUŽITÉ PRAMENY A ODKAZY:

1 Kromě Knihovny města Ostravy se projektu účastní i Městská knihovna Praha, Knihovna Jiřího Mahena v Brně, Krajská knihovna Karlovy Vary a Krajská vědecká knihovna v Liberci. Mimoto i pět polských knihoven.
2 Dalšími partnery projektu jsou SKIP ČR, Danish National Library Autority, Stadt Frankfurt am Main – Stadtbücherei Frankfurt am Mein, Villa Decius Association, Gemeentebibliotheek Utrecht. Více na *http://www.mkc.cz/cz/knihovny-pro-vsechny.html*
3 Více viz: *http://europa.eu.int/comm/justice_home/funding/inti/funding_inti_en.htm*
4 Danish National Library Autority, Norrebro Library, Albertslund Library (Kodaň); Odense Central Library, Vollsmose Library (Odense), Gellenrup Library (Arhus).
5 Více viz *www.kmo.cz*

JAK VYSLOVOVAT JMÉNA CIZÍCH AUTORŮ

Rubriku připravujeme ve spolupráci s Jednotou tlumočníků a překladatelů, tituly do ní vybíráme z nabídky nakladatelů.

CRUSIE, Jennifer **[krúzí, dženifr]**: *Švindl*
DUMAS, Alexandre **[dymá alexándr]**: *Rytíř de Sainte–Hermine* **[sént ermín]**
KALWEIT, Holger **[kálwajt holger]**: *Pitatonská kniha mrtvých*
KIETH, Sam **[kís, sem]**: *Wolverine a Hulk*
LENORMAND, Frédéric **[l-normán frederik]**: *Noční můry zabíjejí. Nové případy soudce Ti*
PELECANOS, George P. **[pilikejnos, džórdž pí]**: *Drsné město*
RYAN, Patrick **[rajn, petrik]**: *Jak jsem vyhrál válku*
SCHADOVÁ, Martha **[šadová marta]**: *Císařovna Alžběta a její dcery*

> MILENA NYKLOVÁ

Encyklopedie knihy

Rozhovor s autorem PETREM VOITEM

Pokud byste brali do ruky tuto krásně vypravenou, tlustou a těžkou knihu (vydalo ji nakladatelství Libri ve spolupráci s Královskou kanonií premonstrátů na Strahově 2006) jako příručku, v níž se dozvíte všechno od počátku knihy dodneška, velmi brzy byste zjistili, že se mýlíte. *ENCYKLOPEDIE KNIHY* má totiž podtitul *Starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století*. To ovšem není jediné překvapení, které vás čeká. Neuvěřitelné se totiž stalo skutkem – tato úžasná a široce časově i tematicky koncipovaná kniha je dílem jednoho autora. Je jím doktor filozofie Petr Voit, který v současné době pracuje ve Strahovské knihovně.

› Člověk má zřejmě ve své povaze už zakódováno, co z něj bude, k čemu má vlohy a v čem má zálibu. Vy jste byl od malička okouzlen slovy a knihami, nebo jste byl spíš systematický sběratel?

U každého patrně propukne náklonnost k něčemu náhodně. Začal jsem střední ekonomickou školou. Pak přišla studia bohemistiky na filozofické fakultě v Olomouci. A v prvním semestru jsem se dostal na výstavu středověkých knih a tehdy jsem pochopil, že to je moje téma. Byl jsem jeden z mála studentů, který dost brzo věděl, čemu se chce věnovat, proto i moje disertační práce měla název *Výzkum měšťanských knihoven před Bílou horou*. Z fakulty jsem odešel už jako paleobohemista, ale bylo mi jasné, že v tomto oboru budu těžko hledat místo. Odjel jsem do Prahy do Národní knihovny v Klementinu, ovšem dostal jsem se jen do osobního oddělení s tím, že až se uvolní místo v oddělení rukopisů a starých tisků, tak půjdu tam. Později jsem fungoval ještě dva roky jako expedient, pak se stal redaktorem *Knihopisu českých a slovenských tisků* a za pár let i vedoucím oddělení rukopisů. Byl jsem nepopsaná deska, ale mé dvě spolupracovnice, doktorky Urbánková a Wižďálková, jimž do nebe posílám díky, měly chuť i bezprostřední glosátorské umění, jak mi předat své vědomosti.

1 Columna, Aegidius: De regimine principium, hisp. (Sevilla, Stanislaw Polak – Meinhard Ungut 1494). Titulní strana knížecího zrcadla s ilustračním dřevořezem (repro Haebler 1923).

› V takových situacích jsou ovšem důležité obě strany – vy jste je svým zájmem jistě inspiroval.

To jistě, vsadily si na mě jako na koně. A věřím, že by z *Encyklopedie knihy* měly opravdovou radost. Měl jsem zkrátka štěstí, jako redaktor *Knihopisu* jsem si mohl osahat mapu starých českých tisků, a když jsem na sklonku roku 1992 přešel do antikvariátu v Karlově ulici k Petru Meissnerovi, který mě ve všem podporoval, dostal jsem do ruky mnohé tisky zahraniční a vypracovával k nim prodejní katalogy. Tak jsem získal jistý nadnárodní pohled a mohl srovnávat cizí produkci s tuzemskou, jejíž kvalita se u nás od obrození zveličovala. Je pochopitelné, že obrozenci chtěli zdůraznit, jak jsme byli nezávislí na Německu, a toto národovecké a sebestředné pojetí je znát i z některých pasáží *České knihy v proměnách staletí*, kterou s týmem spolupracovníků napsala Mirjam Bohatcová. Já jsem se snažil být v *Encyklopedii* naprosto objektivní, i když při nejlepší vůli se občas subjektivnímu pohledu člověk nevyhne.

› Nevím, k čemu bych přirovnala vynález knihtisku – pro vzdělání to bylo převratné. Vy ale píšete, že jsme měli smůlu, jednak čeští tiskaři nebyli bohatí, jednak jsme neměli příliš kultivovanou čtenářskou obec a také jsme neměli mnoho překladatelů a dobrých spisovatelů. S těmito nevýhodami jsme se přesto dostali až k vaší *Encyklopedii*... Kdy vás napadlo takovou práci uskutečnit?

V polovině devadesátých let jsem externě přednášel na pražské katedře knihovnictví a zjistil jsem, že je zapotřebí pro studenty napsat skripta. Pak postupně krystalizovala myšlenka na slovník, encyklopedii. Všude takovou příručku mají, ovšem jako kolektivní dílo. Kdyby i v tomto případě vznikl kolektiv, hesla mohla být jistě kvalitnější, ale zpracování by trvalo déle.

2 Anacreon: Odes (Paris, Pierre Didot 1799?). Frontispis s portrétem autora dle předlohy Guillauma Boichota (repro Antikvariát u Karlova mostu Praha).
3 Hieronymus S.: Inventarium primae (secundae) partis aepistolarum (Lyon, Jacob Sacon 1508). Svatý Jeroným vytahující lvovi trn z paty, dřevořez na fol. a1a (repro Antikvariát u Karlova mostu Praha).

› Šéfredaktor nakladatelství Libri František Honzák mi říkal, že na korekturách *Encyklopedie* pracovalo pět redaktorů a že právě tato kniha mu v poslední době udělala největší radost. Měl byste za tu práci dostat metál. Měl jste na jejím začátku nějaký vzor?

Inspiroval jsem se u německých a polských encyklopedií, ovšem zásadní rozdíl je v tom, že jejich koncepce zahrnovala celou knižní kulturu, a to od počátků až do současnosti. Toho jsem já jako jedinec nebyl schopen, a proto jsem se zaměřil jednak na srovnání knihtisku u nás a v cizině a jednak na prohloubení poznatků o oblastech dlouho zanedbávaných. Například u nás se baroko a protireformace ke studiu dříve nehodily z důvodů ideologických a památná Jungmannova *Historie literatury české* zase vytvořila díky jazykové selekci neautentický obraz slovesné kultury. Kromě toho tradicionalisté chápali jako zlatý věk 16. století a co nevzniklo do Bílé hory, to jako by neexistovalo. Moje východisko tedy bylo opravit nejen tyto omyly nebo omezení, ale i dílčí pohledy na jednotlivé osobnosti. Třeba z Melantricha, který si v českých poměrech zaslouží skutečně mimořádnou pozornost, se ještě donedávna dělala vůdčí osobnost evropského renesančního knihtisku, ačkoli právě ve srovnání s cizinou to byl tiskař skoro průměrný. Být českým tiskařem ovšem nebylo vůbec jednoduché, jeho práce byla drahá a řemeslník tak nemohl konkurovat obrovskému importu levnějšího zboží především z Německa. Je dosud málo známým faktem, že ve srovnání se západní Evropou se kupříkladu obrazové knihy o umění, architektuře, zahradách, kostýmech nebo vojenství u nás až do sklonku 19. století takřka netiskly, ale byly dováženy zvenku.

› Proč tomu tak bylo?

Absenci těchto žánrů nezpůsoboval jen slabý potenciál knihtiskařských dílen, ale i malá pozornost překladatelů nebo spisovatelů a ovšemže taky nevýznamný počet ilustrátorů. Základna domácích grafiků nebyla v době pozdního středověku nijak silná, takže až do první třetiny 16. století tuzemští řezbáři, jejichž hlavním posláním byla výroba kuchyňských forem, většinou kopírovali jen německé vzory. Situace se počala měnit až s příchodem zahraničních grafiků do Prahy po roce 1620, ale pobělohorská éra u nás zase přála více náboženské ilustraci nežli světské.

› Měli bychom si také něco říci o metodě, která vám umožnila dát tak obrovský materiál dohromady...

Základem *Encyklopedie* je heslář obsahující hesla biografická (je jich 1371), geografická (127) a zbytek do celkového počtu 2420 jsou hesla věcná. Heslář rostl a košatěl jako strom v podstatě z nuly. I když nepředstavitelně

mnoho zastaly vyhledávací možnosti počítače, množící se konstrukci složenou z hesel a témat jsem nosil v hlavě taky já a po deset let s ní vlastně žil společný život. Víte, máte-li čas, 5500 stran strojopisu se za léta napíše bez mimořádných obtíží, ale problém nastane tehdy, když to množství musíte po sobě několikrát přečíst a zredigovat. Kdybych byl na začátku věděl, do čeho jdu, tak bych se do tak rozsáhlého konstruktu zřejmě nikdy nepustil.

› Jak jste vybíral ilustrace?

Měl jsem výhodu, že jsem si mohl pořídit obrázky z cizích knih už v době, kdy jsem byl v antikvariátu, a potom tady ve Strahovské knihovně jsem si mohl najít ty předlohy, které jsem pokládal za nejdůležitější. Obrázky jsem získával také z knihoven v Olomouci, v Brně, z Klementina nebo Židovského muzea. Nechtěl jsem opakovat ilustrace všeobecně známé, naopak mi šlo o to, aby byly objevné. V obrázcích jsem byl ovšem limitován, mohlo jich být jen 500.

› Úhrn práce na *Encyklopedii* je obrovský, ale přece – je bez chyb?

Žádné lidské dílo nemůže být bez chyb. Když nepočítám své chyby písařské, určitě se najdou i chyby věcné, které mohly vzniknout z nedostatku mých vědomostí. Já sám nemohu být odborník osmi disciplín. Také díky těmto mezioborovým přesahům *Encyklopedie* neměla žádného lektora, muselo by jich být několik.

› Má vaše encyklopedie nějaké nevýhody?

Do postele ke čtení na dobrou noc ji nikomu nedoporučuji už proto, že váží skoro šest kilogramů. Také struktura textu je na první pohled komplikovaná. Aby výklad byl koncizní, musel jsem pro čtenáře připravit možnost dobré orientace. Proto je tu tolik paralel, odboček, odkazů a rejstříků.

Na závěr musím říci, že hesla jsou nejen věcná a vyčerpávající, ale také zábavná. Kdyby ovšem pan doktor Voit nebyl systematický sběratel známých i zcela neznámých faktů o knize – papíru, písmu, grafických technikách, o tiskařích, nakladatelích, knihkupcích, ilustrátorech – nemohla by taková encyklopedie vzniknout. A ještě dodám, že není určena jen odborníkům, ale i milovníkům knih. Velké díky!

(Recenzi uveřejňujeme na straně 86)

Mobilní knihovny

7. část

Austrálie (dokončení)

Mobilní knihovny v Austrálii vypůjčí průměrně za jednu hodinu otvírací doby 40 titulů, což je 44 700 ročně. Průměrný počet registrovaných čtenářů je 2600 za jednu službu, což je přibližně 13,6 návštěvníků za hodinu služby. Průměrná otvírací doba na jedno vozidlo je 22 hodin týdně a cca 11 hodin týdně každá knihovna procestuje. Největší vzdálenost, do které pojízdné knihovny zajíždějí je 253 km, a to na trase Gippslandské mobilní knihovny. Na cestách stráví knihovny ročně průměrně 222 dnů. Efektivita mobilních knihovních služeb je hodnocena výpůjčkami a množstvím registrovaných čtenářů za otvírací hodinu.

Ve Viktorii se preferují vozidla vyrobená z nákladních automobilů nebo vozidla složená z hnacího stroje a přívěsného vozíku, který slouží jako knihovna. V Novém Jižním Walesu a Queenslandu jsou mobilní knihovny vyrobené převážně z autobusů, 70 % z nich má ruční převodovku a 74 % je klimatizovaných, 35 % vozidel má sklápěcí kabinu pro řidiče a odpojitelný návěs. Průměrný věk nákladních aut je 7,7 let, přívěsných vozíků 9,3 let a všechna vozidla jezdí na naftu. Nejpopulárnější model nákladního auta je Mitsubishi.

V roce 1982 bylo ve Viktorii 44 mobilních knihoven, ale do roku 1996 se počet operujících knihoven v oblasti snížil na 34, v roce 2004 jejich počet klesl na 30. Tento trend může být přisuzovaný značným změnám v technologii, demografii a mobilitě jedinců. V roce 1999 poskytla viktoriánská vláda zvláštní finanční dotaci 2 miliony australských dolarů k rekonstrukci a inovaci vozového parku. Objednána byla výroba 7 m dlouhých přívěsů s podvozkem a kabinou nákladního automobilu, které jsou vybavené příručními počítači s přístupem na internet a s mechanikou pro CD ROM. Tímto typem pojízdných knihoven se inspirovaly místní úřady na Bookbusfestivalu v roce 1990, kde byly prezentovány fotografie a informační materiály o kodaňských pojízdných knihovnách. Vláda zase poskytla finance na zakoupení 16 nových vozidel, u čtyř má prostor délku 6,6 m. Jsou v něm umístěny počítačové pracovní stanice a výpůjční pult, dvě knihovny jsou klasické nákladní automobily a jedna knihovna je bibliobus velký 6 x 2,5 m. Všechna vozidla mají hydraulické výtahy a klimatizaci.

Murrindindiova knihovna v centrální Viktorii nabízí své služby z malého nákladního automobilu, za který je připojený 8 m dlouhý karavan vybavený jako knihovna, do kterého se ve skutečnosti vejde 1800 knih. Karavan objíždí tři stanice, kde zůstává po celý den. Knihovny jsou často napojeny na střední a vysoké školy, rozvážejí jejich propagační materiály a rozšiřují o nich povědomí. Příslušenství pro personál je umístěno v každé mobilní knihovně a obvykle zahrnuje mobilní telefony, 46 % vozidel má vodu a umyvadla, 39 % má ledničky a mikrovlnné trouby, toalety a průtokové ohřívače vody. Mitchellská veřejná knihovna ve Viktorii poskytuje zase své mo-

SERVIS ČTENÁŘE

Vyhlášení soutěže NADACE KNIHOVEN

Nadace knihoven vypisuje soutěž na podporu studijních cest do zahraničních knihoven v roce 2007.

1. Podmínky pro přihlášení do soutěže

1.1 ÚČASTNÍCI SOUTĚŽE

Občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, nadace, příspěvkové a rozpočtové organizace působící na území ČR.

1.2 ÚDAJE V ŽÁDOSTI

Účastník se přihlásí do soutěže písemnou žádostí, která bude obsahovat:

- název a adresu (včetně e-mailu) účastníka,
- údaje o zájemci, pro něhož je studijní cesta připravována, tj. profesní životopis včetně dosaženého vzdělání a funkce v současném zaměstnání, údaje o jazykových znalostech, příp. výčet již absolvovaných stáží, seznam publikovaných prací a proslovených přednášek,
- náplň studijní cesty, místo a termín konání cesty, očekávaný přínos pro účastníka soutěže,
- předpokládané náklady cesty.

1.3 UZÁVĚRKA PŘIHLÁŠEK

Žádost se odevzdává osobně nebo zasílá poštou na adresu vyhlašovatele **do 30. dubna 2007**. Rozhodující je datum na razítku podací pošty.

1.4 ADRESA VYHLAŠOVATELE

Nadace knihoven, Kounicova 65a, 601 87 Brno

2. Vyhodnocení soutěže

2.1 POSOUZENÍ PŘIHLÁŠEK DO SOUTĚŽE

Žádosti účastníků soutěže posoudí správní rada Nadace knihoven do 31. května 2007 podle následujících kritérií:

- přínos studijní cesty pro instituci, ve které zájemce o studijní cestu pracuje,
- jazykové a odborné znalosti uchazeče,
- kvalita zpracované žádosti.

2.2 VÝŠE PŘÍSPĚVKU

Finanční příspěvek, který bude Nadací knihoven **hrazen výnosem z vkladu Nadačního investičního fondu**, činí **maximálně 50 % nákladů** na studijní cestu.

bilní knihovnické služby utečencům z Kosova a Albánie na armádní základně.

Na východ od Viktorie působí **Gippslandská mobilní knihovna**, která operuje ve velmi hornatém terénu a má uvnitř, kromě standardního vybavení, i postel a kuchyňku. Knihovna zůstává ve skutečnosti mimo svoji základnu nejméně šest nocí měsíčně.

V jižní Austrálii se mobilní knihovny prosazují spíše ve školách ve venkovských oblastech, v okrajových velkoměstských aglomeracích a kolem hlavního města Adelaide. Mobilní knihovny v Tasmánii byly začátkem roku 1998 zcela zrušeny. Státní knihovna Tasmánie z průzkumu zjistila, že zájem o mobilní knihovnické služby v této oblasti značně zeslábl a že (což byl hlavní důvod) by mobilní knihovny potřebovaly rozsáhlou údržbu nebo dokonce úplné nahrazení. Tasmánské knihovny se potýkají s obrovskými finančními problémy, které vyvrcholily ukončením provozu všech mobilních knihoven v oblasti a uzavřením velké části kamenných poboček.

Queenslandské mobilní knihovny obsluhují své čtenáře v hustě zalidněné jihovýchodní části státu, žijí zde asi 2 miliony lidí v oblasti 300 krát 100 km. Zajímavé je, že Banana Shire Mobile Library v Queenslandu také operuje jako kurýrní služba, doručující vybavení do rehabilitačních a vzdělávacích center v odlehlých oblastech. Kempsey Shire Mobile Library se zase specializuje na zdroje pro domorodce. Clarencova regionální mobilní knihovna v Novém Jižním Walesu má sluneční kolektory vložené do střechy vozidla (4 x 83 W), což je dostačující k tomu, aby napájely příruční počítač. Mobilní knihovna v údolí Bega v Novém Jižním Walesu (jihovýchodní část Austrálie) s sebou zase vozí požární tlumoky, celulární telefony, dvě cestovní rádia, mobilní telefony a hasicí přístroje. Bega je v rizikové požární oblasti, a proto i knihovny a jejich vybavení musí být tomuto faktu přizpůsobeno. Samozřejmě i oba řidiči (a zároveň knihovníci) jsou patřičně vyškoleni, aby věděli, jak v případě požáru zasahovat, v nouzových situacích totiž knihovna slouží jako „polní požární stanice“.

Západní Austrálie má dvě mobilní knihovny poskytující své služby relativně urbanizovaným lokalitám, kde populace rychle narůstá. **Wannerská mobilní knihovna** (The Wannero Mobile Library) provozuje svou činnost již od roku 1995 a na skladě má více než 9000 titulů, slouží ve třech lokalitách a v každé stráví dva dny týdně.

Oblast Windhamu

Windham je třetí největší oblast ve Vermontnu a je zde 17 veřejných knihoven, největší je Brooks Memorial Library v Brattleboro, která má otevřeno 62 hodin týdně, nejmenší je pak Windhamská městská knihovna, která má otevřeno jen dvě hodiny týdně v létě.

Odbor knihoven Vermontského ministerstva kultury podpořil plán na zlepšení obslužnosti knihoven, což předpokládá doručování knih lidem každého věku, zvláště těm, kteří nevyužívají služeb veřejné knihovny. Situace ve Windhamu byla pro tento projekt zvlášť příznivá, za 10 let se zde vytvořila poměrně hustá síť dobrovolníků doručujících studijní materiály až do domů a oblast měla i své knihovnické mecenáše, kteří pravidelně přispívali na provoz a práci dobrovolníků. Díky spolupráci místních organizací, jihovýchodní oblastní knihovny a Windhamem byl v červenci 1998 spuštěn projekt **Mobilní knihovny ve Windhamu**. Město poskytlo dobrovolníky a Místní knihovna poskytla personál, který dobrovolníky zaučoval. Řidič a knihovník v jedné osobě byl odpovědný za kontrolu vypůjčených i vrácených knih, učil uživatele, jak vyhledávat v katalogu, jak si vypůjčit knihu a poskytoval informace o místních kamenných veřejných knihovnách. Personál si zaznamenával, jaké materiály často cirkulovaly, jaké se nepoužívaly a jaké čtenáři postrádali.

Na 75 % sbírky je tvořeno beletrií (obrázkové knihy, slabikáře, komiksové knihy a beletrie pro dospělé). Asi 25 % sbírky je populárně naučná literatura zaměřená především na automechaniku, řemeslnou výrobu, rodičovství, životopisy, sporty a zahradničení. Personál se pokoušel určit, jaké druhy materiálů čtenáři chtějí a sbírku přizpůsobit těmto požadavkům. Zastávky jsou umístěny poblíž obchodů, jídelen, pečovatelských center, škol, parků a obydlí starších čtenářů, aby měli knihovnu blízko. V rámci tohoto programu slouží další pojízdná knihovna čtyřem městům Guilfordu, Vernonu, Dummerstonu a Brattleboru, staví zde na 11 místech a provádí průměrně 50 výpůjček za hodinu. Ve Windhamu jsou pojízdné knihovny na cestách od června do října, celkem objíždí 22 měst a mají 605 registrovaných dětských a 436 dospělých čtenářů. Zastavují na 48 místech a celkem zde cirkuluje 4016 knih a časopisů.

Pojízdné knihovny pomohly omezit meziknihovní výpůjčku, čímž se zlepšila obslužnost čtenářů, kteří dříve čekali i několik měsíců na vyřízení rezervace. Nyní stačilo jeden týden provést rezervaci přímo v pojízdné knihovně a následující týden byla kniha přivezena. Navíc pojízdné knihovny podporovaly veřejné knihovny v oblasti, čtenářům poskytovaly letáky s otvíracími hodinami, provozními pokyny a registračními požadavky. Veřejná knihovna zase podporovala pojízdné knihovny jako součást své práce s veřejností.

Oblast Caledonie

V Caledonii začalo plánování projektu pojízdné knihovny v únoru 1999, počáteční financování bylo z mimořádného grantu, a to v hodnotě 7000 australských dolarů. Největší problém představovalo získání vhodného vozidla. Na březnovém setkání, kde se sešlo 25 představitelů z každé zájmové skupiny (rodiče, učitelé, knihovníci, vládní představitelé oblasti Caledonia, obchodníci a místní noviny), se rozhodlo o koupi pojízdné knihovny a naplánovala se velká plakátová soutěž v místních školách, aby se vytvořilo obecné povědomí mezi dětmi i dospělými o existenci pojízdné knihovny. Po zakoupení dodávky dobrovolníci postavili police, namalovali vnitřek, instalovali koberce a připravili vozidlo na slavnostní zahájení. Vše se konalo v Lyndonvillském parku spolu s různorodými zábavními akcemi (veřejné čtení, pomalovávání pojízdné knihovny, cirkus s domácími zvířaty, loutkové divadlo a představení místní taneční skupiny). Během prvního roku od zahájení projektu bylo vypůjčeno 1675 knih, knihovna pravidelně obsluhovala 16 míst (včetně pěti pečovatelských domů a šesti letních škol). Projekt zaujal sedm dobrovolníků, kteří s knihovnou pomáhají, a měl vysokou návštěvnost při všech zábavních akcích, které pořádal. Místní noviny mu věnovaly na svých stránkách hodně prostoru a tím tomuto projektu udělaly i velikou reklamní kampaň. Do místní Cobleightské knihovny se během roku 2001 nově zaregistrovalo 138 rodin, což se přičítá dvouleté propagaci v rámci pojízdné knihovny.

MARTINA ROTTOVÁ
(martina.rottova@centrum.cz)

Pokračování příště

Projekt Junior Internet už poosmé

Až do 8. února byla prodloužena uzávěrka pro přihlášení prací do internetových soutěží projektu Junior Internet. Z více než 200 došlých přihlášek byla většina do kategorie Junior Web, zatím méně mladých tvůrců do 18 let mělo zájem o kategorie Junior Design a Junior Text. Všichni autoři byli pozváni na konferenci Junior Internet, která se uskutečnila 3. března v Praze. Vítězové dostali kromě hodnotných cen možnost prezentovat své projekty na konferenci a také zúčastnit se od 30. března do 1. dubna 2007 mezinárodního sympozia v Bratislavě, kde měli příležitost diskutovat o svých projektech a zkušenostech s vrstevníky ze Slovenska a Polska.

Cílem projektu Junior Internet, který probíhá již poosmé v rámci kampaně Březen – měsíc Internetu, je být odrazovým můstkem pro podnikavé mladé lidi. Internetové soutěže jsou určeny mladým lidem do 18 let. Novinkou letošního ročníku je vyhlášení soutěže grafických prací JuniorDesign. Ta by měla podpořit mladé webdesignery a grafiky, kterých na českém Internetu přibývá.

Junior Internet byl v roce 2006 oceněn za největší přínos k rozvoji informační společnosti Cenou ministryně informatiky. Celý projekt organizují sami mladí lidé (sdružení v neziskové organizaci Together Czech Republic) za podpory BMI sdružení. Více informací o projektu Junior Internet najdete na *www.juniorinternet.cz*.

Konference INSPO 2007 je jednou z hlavních akcí 10. ročníku Března – měsíce Internetu. Záštitu nad ním převzal předseda Senátu Parlamentu ČR, hlavními partnery Března – měsíce internetu 2007 jsou IBM Česká republika a Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR.

JAROSLAV WINTER
winter@brezen.cz

> *ALEŠ BROŽEK – text a foto*
(brozek@rhino.svkul.cz)

Český knihovník na návštěvě v turecké knihovně

Pokud rekreanta odpočívajícího na plážích turecké Riviéry přestane bavit opalování a zatouží se podívat do větších měst, není to žádný problém. Stačí vyjít z hotelu k okraji silnice vinoucí se podél pobřeží Středozemního moře. Nebude dlouho čekat a brzy u něho zastaví dolmuš, jak se tomuto kolektivnímu taxíku v Turecku říká.

Jedním takovým jsem se loňského léta vypravil do sedmdesátitisícového Manavgatu. Na otogaru, nádraží pro taxi, jsem vystoupil a vydal se po hlavní třídě. Dilema koho oslovit, aby mi poradil cestu do knihovny, vyřešila skupinka žáků vracejících se z vyučování. Jeden z nich uměl natolik dobře německy, že dokázal sestavit větu: Jděte rovně dvě stě tři sta metrů. Další dotázaní – a bylo jich více než deset – mi nedokázali ani potvrdit, zda jdu dobře, natož trasu upřesnit. Slova jako library či bibliotek jim očividně nic neříkala. Po ujití dobrých tří stovek metrů žádná z míjených budov nevypadala na knihovnu, a tak to byl snad šestý smysl, který mi vnukl, abych odbočil do postranní ulice a vstoupil do budovy připomínající školu.

Tomu nasvědčovala i místnost v přízemí, v níž posedávalo několik dívek ve školních uniformách. Mé plážové oblečení je očividně pobavilo a s chutí se daly se mnou do konverzace. Na mé anglické věty odpovídaly se smíchem turecky, což byla aspoň nějaká reakce, protože postarší muž dohlížející na ně, se tvářil, jako bych tu nebyl. Regály s knihami po obvodě a velké stoly uprostřed ve mně vyvolaly dojem, že jsem v místnosti určené na psaní domácích úkolů. Nevím, zda děvčata pochopila, co znamená anglicky homework, ale nadšeně přikyvovala a ptala se anglicky, co si dám k pití. Byla to však zřejmě jedna z mála vět, které se ve škole naučila a která se dala použít v této situaci. Protože i dohlížející muž začal být iniciativní a vytáhl ze šuplíku svého stolu plechovky instantní kávy a čokolády, zvolil jsem horkou čokoládu a s napětím čekal, co se stane dále. Když byl nápoj připraven, vyzvala mne jedna dívka posunky, abych si jej vzal s sebou, a následoval ji do jedné z místností v prvním patře, vypadající jako učitelský kabinet. Byly v něm však i dva počítače obsazené dvěma žáky a dvě ženy, které potěšilo, že jsem knihovník. Vysvětlily mi, že nejsem ve škole, ale opravdu v knihovně. Ředitel byl na dovolené, a proto prý byla v chodu jen studovna v přízemí. Pochlubily se, že v jinou dobu může veřejnost využívat další prostory, a na důkaz odemkly dveře do dětského oddělení – malé místnosti s knihami pro děti rozházenými na stole – i do oddělení pro dospělé, o trochu větší, a tudíž s větším nepořádkem. Zavedly mne rovněž do místnosti, která měla sloužit k přehrávání hudebních nosičů. Z nedostatku peněz však v ní žádná cédéčka dosud nebyla.

Vchod do knihovny v Manavgatu

Jedna z mých průvodkyň po knihovně

Největší dojem tak na mne udělal sál, kterému vévodil stav na tkaní koberců, dřevěný pluh a předměty tradiční turecké kuchyně. V Turecku totiž některé knihovny plní i funkci vlastivědného muzea. Průvodkyně mi prozradila, že v knihovně mají kolem 15 000 svazků. Jen údaj o počtu čtenářů a výpůjček taktně zamlčela. S rozpaky se pak se mnou rozloučila a vyjádřila naději, že brzy získají dalšího pracovníka, což jim umožní provozovat více oddělení. Při odchodu z budovy jsem ještě nahlédl do místnosti sloužící jako toaleta. Podle očekávání byla vybavena tureckými záchody. Venku jsem se znovu zadíval na budovu, kterou by mnozí čeští knihovníci pro její rozměry tureckým kolegům záviděli, pomyslel si cosi o tureckém hospodářství a vyrazil po sluncem rozpálených manavgatských chodnících zpět na nádraží dolmušů.

Až po návratu z dovolené jsem se na internetu dočetl, že nejpilnějším čtenářem této knihovny je řidič dolmušu Ismail Kahyaoglu. Ten ji začal navštěvovat poté, co našel na sedadle zapomenutý román Dostojevského *Zločin a trest*, přečetl jej a v knize objevil razítko manavgatské knihovny. Román zanesl do knihovny a nechal si hned vystavit legitimaci. Možná že právě on to byl, kdo mne vezl zpátky do hotelu...

Je zpřístupnění internetu zdarma?

Ředitel Knihovnického institutu Národní knihovny ČR Vít Richter požádal Ministerstvo kultury ČR, odbor umění a knihoven, o výklad ustanovení § 4, odst. 1, písm. d) knihovního zákona, týkajícího se poplatků u poskytování služby. Na dotaz odpověděla ředitelka odboru, ing. Pavla Petrová.

> Je zpřístupnění internetu (respektive umožnění přístupu k vnějším informačním zdrojům, ke kterým má knihovna bezplatný přístup) v knihovnách bezplatné nebo je možno za tuto službu vybírat nějaký poplatek? Pokud je možno vybírat poplatek, jaké výdaje související s touto službou je možno do poplatku zahrnout?

Veřejné knihovnické a informační služby uvedené v § 4, odst. 1 knihovního zákona, mezi něž patří i umožnění přístupu k informacím na internetu, ke kterým má knihovna bezplatný přístup, je provozovatel knihovny povinen poskytovat bezplatně. Připojení počítače k internetu je nezbytným technickým předpokladem zajištění přístupu veřejnosti k informacím na internetu, ke kterým má knihovna bezplatný přístup, obdobně jako např. pořízení knihovního fondu, existence vhodných prostor či působení knihovníka jsou nezbytné pro bezplatné poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb uvedených rovněž v § 4, odst. 1 knihovního zákona. Zákon zde neumožňuje započítání úhrady skutečně vynaložených nákladů tak, jako je tomu u služeb vyjmenovaných v odstavci 2 a následně i 3. Odstavec 4 umožňuje provozovateli knihovny požadovat úhradu nákladů vynaložených na administrativní úkony spojené s evidencí uživatelů knihovny, což nezle spojovat s možností úhrady nákladů za poskytování této služby. Veškeré náklady vyplývající z poskytování těchto bezplatných služeb nelze považovat za administrativní úkony spojené s evidencí uživatelů a jednotlivě je připočítávat ke každému poskytnutí zákonem stanovené bezplatné služby. Pomoc knihovníka, resp. asistovanou službu knihovníka taktéž nelze zahrnovat do administrativních úkonů spojených s evidencí uživatelů a je podle našeho názoru obdobná jeho pomoci v rámci ostatních bezplatných služeb spočívajících v zpřístupňování knihovních dokumentů či poskytování nebo zprostředkování informací podle odstavce 1 § 4 knihovního zákona, na rozdíl od např. nabízeného školení, které by mohlo být hrazeno jako vzdělávací činnost ve smyslu odst. 3 § 4 knihovního zákona.

Knihovny a nakladatelé
musejí vstoupit do digitálního světa

„Požadavky podnikání proměnily Google z geniální vyhledávací technologie bez podnikatelského plánu v obrovsky výdělečný podnik, který nabízí množství služeb, včetně e-mailu, zpravodajství, videa, map. Pozoruhodné je jeho nejnovější nákladné a naprosto hrdinské, ba donkichotské úsilí digitalizovat knihy i další sbírky velkých knihoven ve veřejné doméně," píše v časopise *New York Review of Books* Jason Epstein.

Tento nový program by poskytl uživatelům kdekoliv na světě přístup k milionům titulů a umožnil by knihovnám, aby sloužily milionům uživatelů, aniž by musely rozšiřovat své prostory či hradit náklady na dodávku knih.

Pod vlivem iniciativy firmy Google, nižších nákladů, vyšších zisků a obrovského dosahu bezprostřední digitální distribuce musejí konečně vydavatelé knih a další držitelé autorských práv překonat svou historickou netečnost a souhlasit tak, jak to učinili vydavatelé hudby, s prodejem svých titulů v digitální formě, aby je bylo možno buď číst na internetu, anebo si je při prodeji vytisknout za poplatek, který by se rovnal normálním nákladům vydavatele a zisku pro autora. Tak by poprvé v lidské historii vznikla teoretická možnost, že by všechny knihy, ať byly vydány v jakémkoliv jazyce, byly přístupné komukoliv na světě prostřednictvím internetu.

Ne všichni vítají revoluci, kterou by způsobila realizace projektu firmy Google. Jean-Noël Jeanneney, ředitel francouzské Bibliothèque Nationale, se obává, že za globální nadvlády firmy Google poklesne vliv národních knihoven. Bibliothèque Nationale ani ostatním národním knihovnám nic nebrání v digitalizaci vlastních sbírek, případně v pověření Googlu, aby to udělal za ně, tak jak to učinila Bodleian Library v Oxfordu.

Chris Anderson, editor časopisu *Wired*, argumentuje ve své knize *The Long Tail: Why the Future of Business is Selling Less of More,* která se stala bestsellerem, že obrovský prostor internetu umožňuje zpřístupnění v podstatě neomezeného množství digitálního materiálu, jehož rozmanitost vyvolává dosud neexistující poptávku po relativně obskurních či specializovaných knihách na heterogenním trhu, jehož spotřebitelská obec s nesmírně rozmanitými zájmy početně předčí spotřebitele, kteří obvykle kupují bestsellery. Nynějšímu tradičnímu knižnímu trhu totiž dominuje vysoce centralizovaná maloobchodní síť, která je závislá na rychlém prodeji většinou nediferencovaných knih.

K radikální decentralizaci digitálního trhu už došlo v hudebním průmyslu a z předběžných výsledků vyplývá, že větší výběr vyvolá větší poptávku po tematicky širším okruhu knih. Typickým příkladem jsou knihy ve španělštině pro 40 milionů Hispánců, kteří nyní žijí ve Spojených státech, které však většina maloobchodních knihkupectví neprodává.

Mark Sandler z knihovny University of Michigan to doložil experimentem, který jeho knihovna učinila, když zdigitalizovala 10 000 „málo půjčovaných" monografií. Když je nabídla na webu, bylo zaznamenáno půl milionu až milion čtenářů měsíčně. „V minulosti," píše Sandler, „byly tyto monografie přístupné jen 40 000 studentů, učitelů a zaměstnanců univerzity. To jsou cca čtyři čtenáři na každou knihu, která byla součástí tohoto projektu. Jakmile byly tyto knihy zpřístupněny světu, náhle se ze 40 000 potenciálních čtenářů staly čtyři miliardy čtenářů a zájem spotřebitelů stoupl z poměru 4 : 1 na 400 000 : 1."

Kontroverzní je politika Googlu vůči Číně, která v lednu od Googlu požadovala, aby v této zemi zakázal přístup k určitým politicky "nepřijatelným" stránkám, což Google učinil. Hájí se tím, že je lepší poskytovat Číně cenzurovaný vyhledávač než žádný. Kontroverzní je také to, že Google shromažďuje soukromé informace o uživatelích a v podstatě přiznává, že pokud na firmu Google budou vlády vyvíjet nátlak, aby jim tyto informace zpřístupnila, tak to udělá.

Ještě kontroverznější je přístup firmy Google k autorskému právu. Jde o rozpor, který vyvolala technologie digitalizace. Zákony o autorských právech povolují tzv. „fair use" tedy „právo citovat z chráněných děl bez platby, například v recenzích a ve vědeckých článcích". Před digitalizací autor prostě nalezl požadovaný citát v tištěném textu a okopíroval ho s uvedením zdroje do svého vlastního díla. Avšak k tomu, aby toto Google mohl svým uživatelům umožnit, musí nejprve zdigitalizovat celý cizí text, což porušuje zákon o autorských právech, který dovoluje jen citace. Právníci firmy Google a nakladatelé se o tomto budou i nadále složitě hádat až do doby, než se nakladatelé rozhodnou – k vlastnímu prospěchu i k prospěchu svých autorů a nakonec k prospěchu všech – vstoupit do digitálního světa.

Firma Google chce zdigitalizovat 20 milionů knih ve veřejné doméně ze sbírek velkých knihoven a chce zdigitalizovat i autorskými právy chráněná díla, z nichž bude možno krátce citovat. Je zjevné, že se tak Google stane nejen globální mnohojazyčnou knihovnou knihoven, ale zároveň i univerzálním knihkupectvím, které bude nabízet miliony titulů čtenářům po celém světě. Teoreticky tak skutečně vzniká možnost, že všechny knihy, které kdy vyšly v jakémkoliv jazyce, budou přístupné na internetu. Je pravděpodobné, že vzniknou automatické stroje, které vám knihu staženou z internetu rychle vytisknou, svážou a oříznou, takže bude vypadat úplně stejně jako kniha z tiskárny. Takový přístroj už zkušebně funguje v knihkupectví ve Světové bance ve Washingtonu, další bude instalován v Egyptě, kde bude tisknout knihy v arabštině, a novější verze pak od Nového roku ve Veřejné knihovně v New Yorku.

S laskavým svolením redakce Britských listů převzato z www.blisty.cz ze dne 6.10. 2006

Bezpečnost dětí na internetu

1. část

NAD VÝSLEDKY NEDÁVNÉHO ŠETŘENÍ

Český projekt bezpečnějšího internetu (*www.saferinternet.cz*) ukončil v říjnu loňského roku on-line výzkum zaměřený na některé návyky chování českých dětí na internetu. Výzkum byl proveden agenturou Gemius (*www.netmonitor.cz/gemius*) a jeho dotazník byl připraven ve spolupráci s polskou Nobody's Children Foundation (*www.fdn.pl*), která stejný výzkum realizovala v roce 2005. Hlavní cílovou skupinou byli internetoví uživatelé ve věku 12–17 let, použitá metodologie a cílové skupiny byly stejné v České republice i v Polsku, což umožňuje vzájemně porovnávat získaná data.

Zde jsou některé zajímavé údaje vyplývající z takového porovnání. Povědomí o hrozbách internetu je zřetelně menší u dětí v České republice než v Polsku. Zatímco naprostá většina polských i českých dětí ve svých odpovědích souhlasila s výrokem, že sdělování osobních informací po internetu cizím lidem je nebezpečné (74 %), překvapivě jen necelá polovina (49 %) českých dětí považuje setkání s cizím člověkem, zprostředkované internetem, za rozhodně nebo spíše nebezpečné, oproti 63 % polských dětí. Může to být spojeno s nízkou úrovní povědomí u českých dětí: jen 63 % z nich se vyjádřilo, že někdy slyšelo o možných hrozbách při seznamování se po internetu, zatímco v Polsku více než 90 % dětí prohlásilo, že si jsou nebezpečí vědomi. Zajímavé je, že zdroje, odkud berou děti informace, se také liší: v případě českých dětí je hlavním zdrojem těchto informací internet, zatímco v Polsku je to televize, noviny a internet je až na třetím místě. Svědčí to o malém zapojení hromadných sdělovacích prostředků do kampaně za bezpečnější internet pro děti v ČR.

Děti dostávají často (66 % v Česku, 62 % v Polsku) pozvání na schůzky s neznámými prostřednictvím instant messagingu (ICQ, MSN Messenger, apod.). Zatímco podle vyjádření dětí v Polsku „jen" 44 % skončí schůzkou, v Česku přijmou taková pozvání téměř dvě ze tří oslovených dětí! Velké množství dětí šlo na schůzku samo (50 % v Polsku, ale téměř 70 % v Česku!). Děti raději chodí na podobné schůzky samy než s doprovodem: více než 20 % dětí v Polsku i v Česku neřeklo nikomu, že odchází na schůzku. Zajímavé a svým způsobem příznačné zjištění. Téměř polovina dětí uvedla, že na schůzce potkala někoho staršího, přičemž v obou zemích shodně (téměř v 15 % případů) byli tito neznámí starší o více než 10 let.

Rodiče jsou „mimo mísu" – zpravidla vůbec nevědí o podobných rendezvous. Zřejmě je to dáno jejich nízkou autoritou v oblasti internetových dovedností. I když rodiče uvádějí, že se svými dětmi mluvili o důsledcích užívání internetu, jsou až na čtvrtém místě zdrojů, které děti uvádějí jako důležité pro přenos sdělení typu „seznamování se po internetu je nebezpečné". Také není divu, vždyť 22 % českých rodičů dokonce nesouhlasí s tím, že internet může být pro děti nebezpečný (16 % v Polsku).

Závěrem můžeme konstatovat, že k zvýšení povědomí vede dlouhá cesta. Polský výzkum následoval po úspěšné a efektivní osvětové kampani organizované Nobody's Children Foundation. Česká veřejnost je méně informována – osvětová kampaň začala projektem CZESICON (*www.saferinternet.cz*), který zahájil činnost 1. ledna 2007 a navazuje na úspěšný projekt CzeSI. (CZESICON – CZE**ch** **S**afer **I**nternet CO**mbined** **N**ode je Osvětové centrum pro bezpečnější internet v České republice).

ZDENĚK M. ZÁLIŠ
www.saferinternet.cz

RECENZE

Česká kniha v Evropě

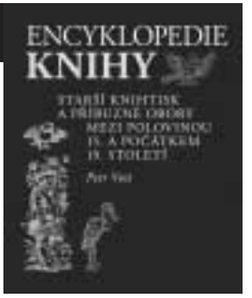

VOIT, Petr: Encyklopedie knihy. Starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století. Praha, Nakladatelství Libri ve spolupráci s Královskou kanonií premonstrátů na Strahově 2006. 1350 s.

V letech na přelomu tohoto století jste se mohli potkat v největším pražském antikvariátu u Karlova mostu s Petrem Voitem, kde našel azyl pro svou práci na encyklopedii knihy. Odešel tam odnaproti z Klementina, když mu nebylo dopřáno v knihovně pokračovat v práci, kterou úspěšně začal. Zpracoval totiž rejstříky ke Knihopisu a stal se tak největším znalcem pro bohemikální staré tisky (to cituji přesvědčení dr. Volfové z Národní knihovny). Na encyklopedii pracoval od září 1998 za podpory a tolerance antikváře Petra Meissnera a když ten likvidoval, odešel v březnu 2004 do Strahovské knihovny, která pro jeho encyklopedii měla stejné pochopení. Zaslouženě.

Encyklopedie knihy představuje kompendium dosavadních znalostí o staré době knihtisku v českých zemích, ale i v zahraničí. Petr Voit jako bohemista a historik dokázal za těch osm let soustředěné práce sestavit rozsahem dílo, ve kterém byste těžko hledali mezery a přistihli ho z neznalosti problémů, bibliografie, literatury.

Hesla v encyklopedii jsou nejvíce biografická o jednotlivých tiskařích, vydavatelích, rytcích, řemeslnících apod. (1371), ale také věcná (922) a geografická (127). Jejich struktura je volná v tom smyslu, že vlastní rozsah je daný množstvím zpracovávané materie, ale také subjektivním zájmem autora v postižení výkladu. Je však patrná snaha o objektivitu v interpretaci badatelů a jejich dosažených výsledcích. V každém hesle je sledována návaznost odkazující šipkou v textu na jiná hesla v encyklopedii a připojena je vždy literatura.

Nejdelší hesla jsou geografická. Pojmy Čechy, Morava, Německo a jiné představují nástin vývoje knihtisku v daném, současnými hranicemi vymezeném území. Pojem knihtisk je vyložen v devíti samostatných heslech. Málokteré heslo představuje suchý věcný výklad, převážně jde o poutavé čtení, přesvědčující o současném stavu poznání.

Voitův přístup je charakteristický na příkladu známého problému určení nejstaršího českého tisku, když respektuje a komentuje názory, které vykrystalizovaly mezi badateli ve prospěch prvotisku *Statuta synodalia Arnošta z Pardubic* (Plzeň 1476) nebo *Kroniky trojánské* (Plzeň? 1468, resp. po 1476). Bádání pokládá za neuzavřené a rozdílné názory v současné době reprezentují závěry studia E. Urbánkové oproti závěrům P. Kneidla, přičemž obě strany mají další příznivce s věcnými důvody. I když Voitovo stanovisko je z formulace hesla patrné, nechává prostor k dořešení datace dosud neprobádanými filigránami.

Soudím, že Voitova práce v antikvariátu měla i podíl na získání jeho nadhledu a to v porovnání tiskařské tvorby domácí s produkcí ve světě, zejména v Německu. Odsuzuje dřívější nekritické pohledy na tvorbu Jiřího Melantricha z Aventinu či Adama z Veleslavína, kteří sice dovedli u nás knihtisk v 16. století k řemeslné dokonalosti, ale nepřevýšili standard v jiných zemích Evropy. Stejně tak poukazuje i na dosavadní opomíjení a tím nedocenění jinojazyčné domácí produkce.

Pomocný aparát je rozsáhlý. Připojení literatury na konci každého hesla (rozdělené ještě na bibliografické soupisy a historické zpracování, resp. odkaz na lexikony) je samo o sobě rehabilitací bibliografie v našem současném přeautomatizovaném knihovnictví. Celou čtvrtinu knihy na konci tvoří rejstříky: jmenný a věcný, citovaných tisků, literatury, soupis obrazového doprovodu a soupis zkratek institucí.

Samostatné ocenění si zaslouží grafická úprava encyklopedie. Příjemně i díky živým záhlavím se hledá v trojsloupcové dokonalé sazbě foliového formátu, kterou dokumentárně ilustruje 635 fotografií titulních stran, vazeb nebo věcných zobrazení vztahujících se ke knihtisku, z nichž jen nemnoho patří mezi známé. Ovšem jinou věcí je, že kniha má 1350 stran v jednom svazku o hmotnosti kolem 6 kg. Tedy mám starost o zdraví toho, kdo s ní bude zacházet, a jak kniha po častém používání, k čemuž je svým obsahem i významem nesporně předurčena, brzy dopadne.

JAROMÍR KUBÍČEK

Adresné rozšiřování informací na internetu

čili Stručný úvod do používání RSS z pohledu knihovníka

Za zkratkou RSS se skrývá jednoduchý nástroj, který z hlediska uživatele v zásadě neslouží jinému účelu než knihovníkům dobře známé služby Adresného rozšiřování informací (ARI – v knihovnické novořeči také SDI) či ještě případněji Current Contents. Zakládá se na stejné potřebě jako existence obou služeb: totiž na tom, že nikdo z nás nemá čas každý den znovu a znovu prohledávat informační zdroje a přesvědčovat se, zda-li se neobjevil nějaký nový dokument v oblasti našeho zájmu a potřebuje službu, která ho automaticky o zajímavých novinkách bude informovat sama. A přesně to služba RSS v prostředí internetu činí.

Pro začátek nepotřebujeme nic jiného, než malý programek – RSS čtečku – který je možné v řadě variant stáhnout z internetu a nainstalovat na svůj počítač. Po instalaci a spuštění čtečky ji musíme informovat o tom, odkud si budeme přát přehledy novinek dostávat. Pro tento účel zpřístupňuje řada webových serverů tzv. RSS kanál – nejde o nic jiného, než o webový dokument (připravený v jazyce XML podle určitého standardu, ale to uživatele vůbec nemusí zajímat), který má běžnou internetovou adresu, čili URL, jako kterýkoli jiný webový dokument. URL RSS kanálu je pak třeba vložit do seznamu RSS kanálů čtečky v zásadě podobným způsobem, jako v internetovém prohlížeči ukládáme adresy zajímavých stránek do seznamu „Oblíbených položek", „Záložek", „Bookmarků" apod. A to je vše. Čtečka RSS po spuštění kontroluje, zda webové dokumenty, čili RSS kanály z uloženého seznamu neobsahují nějaké novinky, pokud ano, načte základní údaje, které je charakterizují ve formě stručné citace, tj. obvykle název dokumentu, jméno autora, jednoduchou anotaci a URL novinky, a v podobném okně prohlížeče tyto citace zveřejní ve formě seznamu. Kliknutím na příslušnou citaci se pak otevře celý dokument. Čtečka může běžet v pozadí a v nastavitelných intervalech (třeba jednou za hodinu) automaticky kontrolovat, nebyly-li na zvolených „oblíbených položkách" zveřejněny nějaké novinky. Pokud ano, čtečka o tom informuje, např. tak, že otevře malé informační okénko (podobné informačním okénkům, které se v systému MS Windows XP objevují v pravém dolním rohu obrazovky s různými hlášeními) se stručným přehledem novinek – jejich titulků: po kliknutí na titulek se např. může otevřít celé okno čtečky s příslušným dokumentem, nebo se spustí prohlížeč a otevře odpovídající stránka.

Jak zjistit URL RSS kanálu? Webové prezentace, které svůj obsah prostřednictvím RSS kanálu zveřejňují, na to upozorňují: na stránce bývá někdy poněkud skrytý odkaz označený „RSS" či ikonka se stejným nápisem, např. RSS. Po kliknutí na odkaz nebo ikonku se v okně prohlížeče otevře xml soubor příslušného kanálu, zobrazí se jako poněkud nečitelný text opatřený tagy, ale to pro uživatele není důležité – URL tohoto souboru je URL RSS kanálu, do seznamu „oblíbených položek" čtečky RSS je pak možné jej vložit třeba zkopírováním z adresového řádku prohlížeče. Některé čtečky spolupracují s prohlížečem tak, že automaticky detekují soubor RSS kanálu otevřený v prohlížeči a nabízejí jej k uložení jednoduchým kliknutím. Možností je řada, závisí na konkrétním typu použité čtečky a prohlížeče.

RSS kanály rovněž umožňuje „přijímat" prohlížeč Firefox, je pravděpodobné, že to bude umět i nová verze Internet Exploreru.

Pro ty, kteří jsou zvyklí přijímat přehledy novinek prostřednictvím poštovního klienta, nabízí v případě klienta MS Outlook firma Microsoft na svém tržišti ke stažení rozšíření Outlooku, které zařídí, aby se uživatel o novinkách dozvídal tak, jak je zvyklý, v prostředí přijaté elektronické pošty. Viz *<http://office.microsoft.com/en-us/results.aspx?Scope= EP%2CEM&Query=rss&Origin=HA011750001033&CTT=5>*

Příkladem použití RSS kanálu je v knihovnickém prostředí elektronická verze Bulletinu SKIP *<http://*

KDYŽ SE ŘEKNE KNIHOVNA…

František Cinger, novinář a spisovatel

První knihovna, kterou jsem díky doporučení učitelky na základní škole v Praze-Dejvicích navštívil, ještě existuje. Dorazil jsem na roh ulice Čsl. armády a Národní obrany, kde mě i dnes, byť jen ve výlohách, zdraví nabízené tituly.

Další „moje" významná knihovna sídlila v Ústředním domě armády, kde mě fascinovalo téma druhé světové války. V knize Vzpomínky a úvahy maršála Žukova *jsem si poprvé přečetl, byť téměř mezi řádky, že sovětský vůdce Stalin nebyl všemi milován. A půjčil jsem si tam i slovenský překlad* Angeliky, markýzy andělů, *česky vyšly její příběhy o hodně později.*

Když se však řekne knihovna, tak se ocitám ve všeobecné studovně Národní knihovny ČR, kdysi Univerzitní knihovny spojené s Karlovým učením, hned u Karlova mostu. Tam jsem nejčastěji pobýval v dobách, kdy jsem na blízké filozofické fakultě studoval historii i český jazyk a literaturu. Dvě desetiletí jsem tam nevstoupil, ale když jsem se rozhodl napsat první vlastní knihu Bylo jich deset *– o spisovatelích, s nimiž jsem se kdy setkal, objednal jsem si v hale služeb Klementina potřebné noviny a časopisy a znovu vešel do studovny, abych si je mohl pročíst. Od té doby, kdykoli cokoli potřebuju vědět, zajdu do studovny a přiznám se, že se mě znovu zmocní atmosféra, kterou jsem tak důvěrně poznal jako student. Tehdy jsem s nedůvěrou sledoval „staré" lidi, jak si sedají vedle mě a čtou si „to" svoje. S o to větším zájmem si prohlížím dnešní „mladé" lidi, kteří tam hltají povinné kvantum nebo jdou za tím „svým".*

Pro úplnou spravedlnost musím zmínit pražskou Městskou knihovnu na Mariánském náměstí, kde mám pragensie i knihy o divadle a hudbě důvěrně probádané. A rovněž knihovnu Divadelního ústavu v Celetné ulici, která skrývá mnohé poklady a další stále přibývají. Při nových návštěvách pak zjistím, že tam třeba ministr kultury Pavel Tigrid v roce 1993 nechal uložit korespondenci francouzské přítelkyně Jiřího Voskovce, kterou s ním vedla koncem 70. let minulého už století. On jí poslal kopii vlastního dotazníku, který podepsal 27. března 1948 a zaslal do pařížské centrály UNESCO, než tam odjel pracovat, a také soupis divadelních a filmových rolí, které potom v Americe hrál. Kdo knihovnu nenavštíví, tak to neví, i když si třeba myslí, že o Voskovcovi už ví úplně všechno. Takže na shledanou v některé knihovně.

Připravil JAN MEIER

skip.nkp.cz/Bulletin/Bulletin.htm>. RSS kanál se zde skrývá pod ikonkou RSS v pravém sloupci vedle textu článků, jeho URL je <*http://skip.nkp.cz/Bulletin/RSS.xml*>

Kde seženu RSS čtečku? K dispozici je jich celá řada ke stažení z internetu – mezi ty provozem osvědčené, které umí správně zobrazovat češtinu a jsou zdarma, patří RSSReader stažitelný z <*http://www.rssreader.com/*>, či FeedReader z <*http://www.feedreader.com/*>, server iDnes nabízí ke stažení čtečku z <*http://zpravy.idnes.cz/domaci.asp?y=zpravodaj/rss.htm*>. Sofistikovanější čtečku s českým rozhraním možno stáhnout ze stránek RSS Point <*http://www.rsspoint.cz/*>, ovšem již ne zdarma.

Tím se samozřejmě tematika RSS nevyčerpává – další informace je možné získat např. na následujících a mnohých dalších adresách či najít v „papírových" dokumentech:

- **Co je to RSS?**
  <*http://www.orisek.net/clanky/co-je-to-rss/*>
- **RSS (RDF Site Summary)**
  <*http://www.pooh.cz/a.asp?id=2002518&db=*>
- **How to Create an RSS Feed With Notepad, a Web Server, and a Beer**
  <*http://www.downes.ca/cgi-bin/page.cgi?db=post&q=crdate=1059503386&format=full*>
- **RSS (file format)**
  <*http://en.wikipedia.org/wiki/RSS_%28file_format%29*>
- **Jak dostupné jsou vaše informace? Informace pomocí RSS**
  / Michal Till In: Connect! – Praha – ISSN 1211-3085 – roč. 10, č. 3 (200503), s. 23–24
- **RSS: Pro snadné sdílení webového obsahu**
  / Russel Kay In: Computerworld – Praha – ISSN 1210-9924. – roč. 15, č. 26 (200407), s. 21

JINDŘICH PILAŘ (Jindrich.Pilar@nkp.cz)

Z KNIHOVEN…

Knihovna města Plzně slavila 130. narozeniny

Foto archiv knihovny

Od minulosti k dnešku

Prvenství města Plzně je spjato s knihou – před více než pěti sty lety tu byla vytištěna první česká kniha a o tradici neměla Plzeň nikdy nouzi. Již ze 6. září 1610 pochází zápis z obecní rady o „uložení knih", a tedy založení „biblioteky obecní".

Dne 21. ledna 1876 se obecní zastupitelstvo královského města Plzně usneslo, aby „zřízena byla veřejná obecní knihovna". Svou činnost pak zahájila Obecní knihovna města Plzně, jak zněl její první oficiální název, až v posledním čtvrtletí roku 1876.

Knihovnu od jejího zřízení spravoval téměř čtvrt století prof. Cimrhanzl. Roku 1899 její vedení převzal Pavel Nebeský. V listopadu 1913, po smrti Pavla Nebeského, byl správou knihovny pověřen František Malý. V průběhu poválečných let vznikaly první pobočné knihovny v malých okrscích, k nimž se v roce 1921 přidružila i Husova dětská knihovna. Ústřední správě podléhala také lidová čítárna, která vznikla z podnětu akademického spolku Radbuza. Po smrti Františka Malého v roce 1927 byl ředitelem plzeňské knihovny jmenován Bohumil Čuřín-Polan, první odborný ředitel-knihovník, literární tvůrce, literární a divadelní kritik. Městskou knihovnu řídil v těžkých letech hospodářské krize i druhé světové války, a to až do roku 1947, kdy se jejím ředitelem stal spisovatel Miloslav Nohejl, již dřívější Polanův spolupracovník.

V poválečném období zaznamenává městská knihovna další rozmach – roste počet poboček, rozšiřuje se okruh čtenářů. V roce 1951 přechází knihovna pod krajské vedení, stává se Krajskou lidovou knihovnou v Plzni. V roce 1960 se pak ústřední půjčovna a zázemí knihovny stěhují do nových prostor v ulici Bedřicha Smetany číslo 13, kde sídlí dodnes.

Ke konci 60. let má plzeňská knihovna již 19 poboček na celém území města a více než 12 000 čtenářů. Knihovnu řídil v letech 1959 až 1970 básník Josef Hrubý, od roku 1970 do roku 1974 pak spisovatel dr. Karel Fleissig. V 70. letech převyšuje stav knižního fondu 300 000 svazků. V roce 1976 nastupuje na ředitelské místo Miroslav Stiebitz, 70. a 80. léta jsou určována politickým zaměřením a naplňováním ideologických cílů. Na začátku 80. let dochází k opětovným změnám – Knihovna města Plzně se stává kulturním zařízením tehdy Národního výboru města Plzně (dnes Magistrát města Plzně) a na ředitelské místo je jmenován Luděk Hůla. V roce 1983 jej vystřídal Jaroslav Schmid. Osmdesátá léta jsou začátkem narůstajících potřeb rychlého toku informací.

Přelom 80. a 90. let znamená změnu v poslání knihovny. Roku 1990 se úkolu řídit a vést Knihovnu města Plzně ujímá PhDr. Dagmar Svatková. V roce 1992 zahajuje v knihovně své služby studovna, o rok později se začínají konat první kulturní pořady v nově otevřené Polanově síni, v červnu 1996 vyjíždí do plzeňských ulic nový bibliobus – pojízdná knihovna.

Některá fakta o založení knihovny lze vyčíst z plzeňského dobového tisku. Plzeňské noviny z 3. září 1876 přinesly zprávu, ve které se mimo jiné říká: *„Zastupitelstvo obecní královského města Plzně usneslo se ve své schůzi dne 21. ledna 1876 na tom, aby zřízena byla veřejná obecní knihovna."* Současně se zprávou byl zveřejněn i řád Obecní knihovny v Plzni, který stanovil práva a povinnosti jejích uživatelů. Stejné informace přinesly i Plzeňské listy. Ty také v září stejného roku otiskly Provolání Kuratoria pro zřízení obecní knihovny. V provolání kuratorium *„dovoluje sobě vyzývati ctěné spolky a korporace, jakož i každého uvědomělého občana, aby darováním kněh českých, německých i jinojazyčných nebo peněz přispěli k rychlejšímu vzrůstu tohoto blahodárného a vzdělávacího ústavu. Příspěvky přijímá jménem kuratoria p. ředitel nebo knihovník v místnostech obec. vyšš. Reálného gymnasia."* Pro alespoň přibližné určení otevření městské knihovny je podstatné oznámení Plzeňských listů z 3. května 1877: *„Po čas pěti měsíců, co obecní knihovna v život vstoupila, přihlásilo se 136 odběratelů, kteří si vypůjčili 407 kněh…"*.

V letech 1927–1947 byl ředitelem knihovny již výše zmíněný proslulý knihovník Bohumil Polan. Na jeho osobnost s úctou vzpomíná Jaroslav Seifert v knize *Všecky krásy světa*. Vždy se cílevědomě snažil o výchovu čtenáře, což vyplynulo také z jeho osobního vztahu ke knize a studiu. V krátké době dokázal administrativně sjednotit plzeňské knihovny, vybudoval soustavu služebních i čtenářských katalogů, pro zvýšení zájmu o naučnou literaturu vytvořil předmětový katalog, jehož zásluhou došlo ke zvýšení počtu výpůjček této literatury. Knihovna pod jeho vedením začala používat různé poutače a pomůcky pro čtenáře, z obalů knih byla například pořizována tematická alba. Bohumil Polan nebyl pouhým úředníkem, své povolání chápal jako výchovnou činnost ve spojitosti se svou umělecko-kritickou tvorbou. Neuspokojil se s pouhým vybudováním soustavy katalogů, ale zajímalo ho také jejich využití jako prostředníka mezi čtenářem a knihou. Ročně sestavoval statistiky o složení četby, které byly podnětem pro zlepšování práce. Všímal si závislosti utváření čtenářských zájmů na vlivu prostředí a na životních podmínkách čtenářů. V době okupace se snažil uchovat některé knihy, které měly být úředně vyloučeny.

Téměř třicetileté Polanovo působení v městské knihovně toto zařízení velmi poznamenalo a určilo jeho další směr. Jako ocenění Polanovy celoživotní práce při organizování kulturního života a za tvůrčí literárněkritickou činnost mu bylo 21. 12. 1962 předáno vyznamenání Za vynikající práci. Bohumil Polan, osobnost spjatá s Plzní, se záslužně zapsal do dějin svého rodného města i celé naší kultury.

Po Polanově odchodu roku 1947 stanul v čele městské knihovny jeho knihovnický druh, spisovatel Miloslav Nohejl. Knihovna byla v roce 1951 přejmenována na Krajskou lidovou knihovnu. Nohejla téhož roku však čekalo nezákonné zatčení, vyšetřování a věznění. V důsledku politických represí samozřejmě i odchod z knihovny. Nohejlovo spisovatelské dílo je mimo jiné ve velké míře tematicky věnováno milovanému městu Plzni.

Po nevyhovujících prostorách na Jungmannově třídě 8 se celá knihovna stěhovala do staré budovy bývalého německého gymnázia v ulici Bedřicha Smetany u hlavního plzeňského náměstí. Tam bylo vytvořeno opravdové kulturní středisko, využívané mnohými Plzeňany.

Je pozoruhodné, že do ředitelského křesla knihovny usedla během dlouhé knihovnické historie zatím jen jedinkrát žena. Je jí od roku 1990 současná ředitelka PhDr. Dagmar Svatková, která k výročí knihovny řekla: *„Jsem ráda, že se knihovna tohoto výročí dožila ve zdraví a má mnoho plánů i síly dožít se i dalších významných výročí. V městě Plzni je nezastupitelnou institucí, na jejíž dobré pověsti neustále pracujeme, zejména zlepšováním kvality služeb i prostředí všech našich knihoven."*

Knihovnu města Plzně ročně navštíví téměř 340 000 zájemců. Jen za rok 2005 bylo evidováno více než 23 000 řádně přihlášených čtenářů (z toho na 4500 dětských) a přes 1 250 000 výpůjček. Celá řada návštěvníků využívá zejména veřejný internet, rešeršní a další odborné služby veřejné studovny a mnozí obyvatelé pravidelně navštěvují řadu kulturních a literárních pořadů, které knihovna pořádá. Pod její patronací tu pracuje Ason-klub – neformální sdružení začínajících autorů a mladých zájemců o literaturu. Knihovna vydává také měsíčník Plzeňský literární život, o který je velký zájem. Počet poboček se rozmnožil na úctyhodných 26 a stav knižního fondu se pohybuje kolem 500 000 svazků.

Každý, kdo prochází centrem Plzně, určitě nemine ulici Bedřicha Smetany. Právě tam na člověka dýchne majestátní atmosféra toku dějin, duševní sepětí s dávnou minulostí a vznešenou moudrostí uplynulých věků. A právě v těchto místech sídlí Knihovna města Plzně, která tu působí už celých 130 let...

DANA BRYCHOVÁ

85 let knihoven v Brandýse nad Labem a Staré Boleslavi

V loňském roce uplynulo 85 let od založení knihoven v Brandýse nad Labem - Staré Boleslavi. Ač tyto knihovny vznikly samostatně a až do roku 1964 se také samostatně rozvíjely, jejich osudy byly podobné.

Obě knihovny byly založeny v lednu roku 1921.

V Brandýse nad Labem vznikla v roce 1919 jako první veřejná čítárna, i když původním záměrem osvětové komise bylo založit spolu s ní i knihovnu. To však nebylo z finančních důvodů možné, povedlo se to až o dva roky později; celý komplex byl nazván Masarykova veřejná knihovna a čítárna. Její činnost každoročně hodnotila knihovní rada, zápis z roku 1936 uvádí: *„Knihovna je velmi dobře vedena, zvláště pomocné síly mají hřejivý poměr ke knize a s knihovníkem se velmi dobře doplňují."* Rozvoj knihovny byl zastaven okupací v roce 1939. Další změny přinesl únor roku 1948, kdy se knihovny na dlouhou dobu staly ideově kulturními zařízeními. I v této značně nepříznivé době nabízela brandýská knihovna péči tehdejší ředitelky Jaroslavy Kolářové návštěvníkům mnoho krásných akcí, které se dokázaly vyhnout jakýmkoliv ideologickým tématům. V roce 1960 získala knihovna v Brandýse nad Labem nové reprezentativní prostory a o rok později se začala „slavná éra brandýské knihovny" a jejích výstav. První z nich byla výstava ilustrací a kreseb akademického malíře a grafika Josefa Olexy. Pak již následovalo jedno setkání s umělci za druhým: svá díla zde vystavoval akademický malíř F. X. Procházka, akademický malíř Vilém Plocek (se svou výstavou Vznik jedné knihy), malířka a grafička Jaroslava Bičovská, fotografka Marie Hartmannová, akademický malíř Ladislav Leitgeb a mohli bychom pokračovat ještě dlouho. V roce 1972 zde např. vystavoval své obrazy Josef Hlinomaz, součástí jeho výstavy byla i beseda, které se zúčastnil spisovatel Bohumil Hrabal.

Roku 1976 byla čítárna, kam byly všechny akce situovány, zrušena a tím přišla knihovna na dlouhou dobu o možnost pořádat kulturní setkání ve vlastních prostorách. Ke změně k lepšímu došlo až v roce 2001, kdy knihovna získala celé patro budovy. Po celkové rekonstrukci v hodnotě cca 2 500 000 korun byly prostory rozšířeny na dvojnásobek, tedy na cca 400 m^2. Komorní setkání jsou pořádána ve studovně (lekce informatické výchovy, cyklus Setkání s... významnými osobnostmi regionu i mimo region – např. setkání s Rudolfem Křesťanem a Magdou Křesťanovou nad knihou Tandem), akce většího rozsahu v Oblastním muzeu Praha-východ (besedy s Martinou Drijverovou, Ivou Březinovou, komponovaný pořad Vlastimila Vondrušky a Petra Traxlera...) či na brandýském zámku (divadelní představení Evy Hruškové a Jana Přeučila, výtvarné dílny s Jiřím Fixlem...).

Magda a Rudolf Křesťanovi na oslavách 85. výročí založení knihovny

V letech 1951 až 1988 byla brandýská knihovna nepřetržitě knihovnou okresní, pak přešla tato funkce na knihovnu v Říčanech. Počet obsluhovaných obcí se pohyboval od 58 za okresu Brandýs nad Labem po 143 za okresu Praha-východ před delimitací obcí ku Praze.

Roku 1964 byly k brandýské knihovně připojeny knihovny ve Staré Boleslavi, Popovicích a Zápech. Z nich je nyní pobočkou pouze knihovna staroboleslavská, Zápy a Popovice se po roce 1990 osamostatnily. Jednou z poboček byl také bibliobus, který knihovna provozovala v letech 1985 až 1988.

Historie knihovny ve Staré Boleslavi je stručnější. Vznikla jako Městská knihovna ve Staré Boleslavi, kterou byla až do roku 1964, kdy se stala pobočkou knihovny v Brandýse nad Labem. Od svého vzniku byla umístěna v radnici města, stěhovala se pouze do různých místností v budově. K velké změně došlo až v roce 2004, kdy byla přestěhována do nových, i když malých prostor adaptovaných pro účely knihovny. Zde poskytuje základní knihovnické a informační služby na standardní úrovni.

V rámci veřejného knihovnictví na okrese Praha-východ v roce 1998 se Městská knihovna Brandýs nad Labem-Stará Boleslav stala samostatným právním subjektem řízeným ředitelkou. V roce 2004 byla pojmenována po význačném autorovi Eduardu Petiškovi, který prožil celý život v Brandýse nad Labem.

Zvláštní kapitolou rozvoje knihovny je automatizace. V roce 1995 byl zakoupen první počítač a dva moduly automatizovaného systému Lanius – „Doplňování fondu" a „On-line katalog". Dnes tvoří síť 18 počítačů, knihovna využívá téměř všechny moduly systému Clavius SQL, nabízí pět veřejných internetových stanic

Pohled do knihovny

(jednu v Boleslavi, čtyři v Brandýse n. L.), pobočka je připojena on-line.

Ve středu 31. ledna 2007 měli pracovníci (současní i bývalí) a přátelé knihovny možnost připomenout si 85 let činnosti knihoven v obou částech města. Proběhlo setkání plné vzpomínek spojené s vernisáží výstavy k tomuto výročí. Výstava přibližuje nejdůležitější data a události veřejného knihovnictví na Brandýsku i okrese Praha-východ. Návštěvníci ji mohli v prostorách bran-

dýské knihovny zhlédnout do konce února.

Příznivců knihovny se sešlo kolem stovky, zavzpomínali, popovídali si, prohlédli připravená alba, kroniky, připomněli si „techniku“ využívanou po desetiletí – pero, inkoust, psací stroj. Měli možnost porovnat prostředky sloužící ke zpracování fondu a k jeho využívání s prostředky moderními – PC, on-line katalogem, vyhledáváním na internetu.

Velký dík všech přítomných si odnesla paní Jaroslava Kolářová, dlouholetá pracovnice a ředitelka knihovny, která strávila v brandýské knihovně 62 let života. Za celoživotní přínos veřejnému knihovnictví obdržela v loňském roce cenu Zdenka Václava Tobolky.

Syn Eduarda Petišky, nakladatel a spisovatel Martin Petiška napsal Na místo úvodu drobné publikace *85 let knihovny v Brandýse nad Labem-Staré Boleslavi* tato slova: *„Knihovníci vykonávají úctyhodné a vznešené poslání – půjčují lidem životy… Životy zakleté do knih…*

Knihovníci půjčují lidem cesty. Cesty zakleté do knih…

Knihovny jsou domovským přístavem… Jsou domovským přístavem duší, putujících za novými zkušenostmi, jsou místem, ve kterém duše může přijmout doušky poznání, jaké ji posilní a občerství na její pouti.”

A já doufám, že tomu tak je a bude, nejen v knihovně Eduarda Petišky v Brandýse nad Labem-Staré Boleslavi, ale ve všech dalších knihovnách, že všichni knihovníci budou brát své povolání jako poslání a všechny knihovny budou nabízet příležitost k poznávání a získávání nových zkušeností.

VĚRA KRAJÍČKOVÁ
info@knihovna.brandysnl.cz
Foto archiv knihovny

Celoroční soutěž *Čtu jako DRAK!* v knihovně města Plzně

„Čtu jako DRAK!“ byl název celoroční soutěže, kterou naše knihovna připravila ke 130. výročí založení Knihovny města Plzně. V bezprostředním okolí OK Bory jsou dvě školy, takže by se mohlo zdát, že nebude problém získat soutěžící. Zároveň jsme doufali, že náročnější úkoly vyhoví dětem, které se v dnešní době cítí dospěleji a budou to chtít předvést. Tohle všechno se ukázalo jako mýlka. Nemám srovnání, ale zdá se, že čtenáři z našich škol jsou vyčerpáni podobnými akcemi a až na pár výjimek neměl nikdo zájem se zúčastnit. Úkoly byly rozvrženy na jednotlivá čtvrtletí. Smyslem bylo, aby se soutěžící dokázali orientovat ve své knihovně, pracovat s katalogem a v písemné práci předvést, jak četba knih obohatí slovník.

Prvním úkolem bylo nakreslit plán knihovny a rozmístění jednotlivých druhů literatury. Musím říci, že odvedené práce byly udivujícím způsobem přesné a přitom ne dospěle suchopárné. Už tady se ukázalo, že vybrat nejlepší nebude jednoduché.

Druhé kolo – pranice s katalogem. Asi oprávněně to tak můžeme nazvat. Přestože děti chodí na lekce, tak pokud nebudou pravidelně pracovat s katalogem, schéma prostě pozapomenou. Měly vyhledat deset knih podle katalogu a následně na regálech. Nejlepší čas 20 minut, ale někteří i hodinu.

Třetí kolo bylo prakticky totožné se zápisem do čtenářského deníku. To je tak málo populární záležitost, že v tomto kole vypadla většina soutěžících. Ale ti, kdo se nezalekli, předvedli, že slovní zásoba neustrne na recitaci reklamních sloganů.

A v posledním kole jsme vyzvali soutěžící, aby si zahráli na reportéry. Svůj článek mohli uchopit jakýmkoli způsobem. Pohled návštěvníka knihovny nebo někoho zvenčí. To, co jsme si přečetli, byly většinou pocity lidí, kteří chodí do knihovny často a rádi a vnímají čtení jako samozřejmou zábavu nebo zdroj poučení. Myslím, že se bude hodit, když toto povídání ukončím citací jednoho soutěžního příspěvku.

„Nejdůležitější na knihovně je, byla a vždycky bude nekonečně příjemná atmosféra a klid, kdy má člověk pocit, že se tady zastavil čas, což je v dnešním uspěchaném světě úžasná událost. V knihovně je člověk obklopen vzpomínkami, sny a pocity lidí, jež měli tu odvahu a talent, aby je sepsali do knih a tak otevřeli svou duši obrovskému množství čtenářů. Jsem za to ráda, těší mě to, oceňuji jejich odvahu a děkuji jim všem i celé knihovně za zážitky, které jsem získala čtením knih…“

MARCELA BEDŘICHOVÁ

Čtenář informuje >
Časopis Čtenář najdete letos i na pultech knihkupectví ACADEMIA • Václavské náměstí 34, Praha 1 • Národní třída 7, Praha 1 • náměstí Svobody 13, Brno • Zámecká 2, Ostrava.

SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE

—Dotaz: Co soudíte o návrhu, aby se platilo za použití čítáren v British Library?
—Odpověď: Před týdnem se v novinách objevila zpráva o problémech s rozpočtem British Library. Psaly o tom nejenom serióznější noviny jako *The Independent* a *The Daily Telegraph*, ale i populárnější, například *The Daily Mail* (*news.independent.co.uk/uk/this_britain/article2192972.ece; www.telegraph.co.uk/news/main.jhtml?xml=/news/2007/01/29/nbritlib29.xml; www.dailymail.co.uk/pages/live/articles/news/news.html?in_article_id=432206&in_page_id=1770*).

V příštím finančním roce hrozí knihovně British Library, že jí ministerstvo financí sníží dotaci o sedm procent. Aby knihovna s penězi vyšla, chystá se vybírat čtenářské poplatky za používání čítárny (přibližně 300 liber ročně), zkrátit otevírací hodiny, zmenšit fond (nyní 150 milionů dokumentů), zrušit výstavy a vzdělávací programy pro školy a uzavřít národní knihovnu novin v Colindale.

Důvodem pro toto drastické omezení finančních zdrojů jsou údajně nároky spojené s olympiádou, která by se měla konat v roce 2012 v Londýně. Protože knihovny spadají pod ministerstvo, které odpovídá za kulturu, média a sport, obávají se někteří knihovníci, že se knihovnám v příštích pěti letech nebude dařit dobře, protože ministerstvo bude preferovat sport.

V uplynulých dnech se ozvalo několik prominentních hlasů na ochranu British Library. Lord Avebury napsal ministrovi financí: „Je těžko pochopit, co zamýšlí vláda, která se rozhodne zničit světoznámou veřejnou instituci, k čemuž by jistě došlo, kdyby British Library byla nucena provést takovéto škrty.“

Známá komentátorka Joan Bakewellová napsala v listu *The Independent*, že v knihovně vzniká prostředí, ve kterém si lidé navzájem sdílejí myšlenky. „Když vejdete do čítárny, ocitnete se ve světě soustředěného myšlení, v tichu jaké se jinde nenajde, kde jediným zvukem je práce stovek mozků…“ Upozorňuje, že knihy v British Library patří všem, protože byly do knihovny darovány na základě zákonů o povinném výtisku.

Autor Sam Leith napsal v listu *The Daily Telegraph*, že British Library tu není pro zábavu, ale „je zdrojem pro vědce, spisovatele a studenty… je kolektivní pamětí naší kultury… zmenšení knihovního fondu by se rovnalo nezvratné mozkové operaci“.

Zatím se tedy na návrhy o zavedení čtenářských poplatků a zmenšení knihovních fondů ozývají zcela negativní hlasy. Mám však starost o to, zda tento názor vydrží až do závěrečného rozhodování (zatím se hovoří jen o možnostech). V Británii totiž už delší dobu dochází k pozvolnému kulturnímu úpadku (anglicky se tomu říká „dumbing down“). Cenné myšlenkové dary, které nám zanechali předkové, jsou pokládány za zastaralé; jsou prý překážkou sociální spravedlnosti. Bádání v knihovně je činností „elity“, ať tedy ti, kteří se mu chtějí věnovat, platí; jistěže na to mají, jinak by k „elitě“ nepatřili.

V masmédiích se klade velký důraz na „celebrity“, které mají hodně peněz. Některými z nich jsou autoři bestsellerů, což vede k představě, že každý spisovatel je bohatý. Skutečnost je ovšem jiná – čtenáři, které kolem sebe vídávám, jsou zčásti zadlužení studenti a zčásti autoři, kteří doufají, že jejich práci bude jednou někdo číst (a případně ji i zaplatí). Je pravda, že někteří vědečtí badatelé dostávají na výzkum granty a někteří podnikatelé jsou bohatí. A ti ostatní? Přijíždějí do knihovny pozdě, aby využili lacinou jízdenku na městskou dopravu, nepijí čaj v kavárně, ale nosí si s sebou termosky; s nikým nemluví, aby využili každé vzácné chvíle.

Když jsem včera přišla do knihovny, našla jsem tam ležet na stole papír s adresou *www.blrg.org.uk*. Je to stránka spolku čtenářů, kteří se rozhodli knihovnu bránit. Zapsala jsem se k nim a povím vám později o svých zkušenostech.

Jak se tedy na návrh o čtenářských poplatcích dívám já?

1) British Library dostala po jednom výtisku ze všech mých knih zdarma. Jednu dokonce vystavovala dlouhá léta v příruční knihovně s volným přístupem.
2) British Library dostala před lety do správy knihovnu Library Association. Tato sbírka byla vybudována z členských příspěvků, včetně příspěvků mých. Členové Library Association (nyní CILIP) by měli mít k těmto knihám volný přístup.
3) Jistě jste si všimli, jak ráda píšu o British Library. (Čtení pod londýnskou kopulí, A2 č. 49, 6/12/2006, str. 6). Jako samozřejmý podíl na přispívání kulturní paměti jsem už ledacos pro tuto knihovnu zdarma udělala a dala jí různé dary. Představa, že by za používání čítárny chtěla po mně peníze mi připadá nejenom nespravedlivá, ale koncepčně chybná. Byl by to důkaz toho, že nepochopila svou vlastní existenci. Zklamala by mě a můj vztah k ní by se nenávratně změnil.

Zdroje jsou dostupné v knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR

Státní vědecká knihovna v Košicích se stala první knihovnou na Slovensku, která uspořádala mezinárodní videokonferenci. Byl jí Telemost Seattle – Košice, který se konal v září 2006 jako součást mezinárodního odborného semináře Knižnice XXI. storočia – Architektúra a vybavenie knižníc. Telemost trval hodinu a předcházel mu videofilm o Public Library v Seattlu.
(ITlib. – Roč. 10, č. 4 (2006), s. 58–59)

Pracovníci knihovny Univerzity Mateje Bela v Banské Bystrici se účastní zápisů studentů do prvního ročníku všech typů studia (denního, externího a MBA). To jim umožňuje rychle a účinně propagovat služby knihovny. Noví studenti získají ucelenou informaci o tom, jak se mají zaregistrovat, jaká pracoviště mohou navštěvovat a jaké knihovní služby jsou jim k dispozici. Už zápisem ke studiu se tak začlení do informační výchovy pro studenty, která má různé formy, např. individuální služby nebo organizované exkurze. Informační výchovu má na starosti Vzdělávací centrum Univerzitní knihovny. Knihovna pořádá také informační školení pro studenty středních škol.
(Bibliotheca universitatis. – Roč. 2, č. 2 (2006 až 2007), s. 6–7)

Knižní ráj je název pilotního projektu pěti českých a dvou slovenských vydavatelství (Ikar, Noxi, Fragment, Belimex, Spektrum grafik, Domino a Knižní klub), které se bez ohledu na konkurenci spojily k vzájemné propagaci. Vytvářejí společný nabídkový katalog, který je dodáván do domácností v těch městech, ve kterých se nachází knihkupectví zapojené do projektu. Spolupracujících knihkupectví je zatím padesát. Informace o projektu a také seznam zúčastněných knihkupectví i dárků nabízených jako bonus k odebraným knihám zájemci najdou na URL *www.kniznyraj.sk*. Tato stránka však neumožňuje objednávat knihy přes internet a obcházet tak spolupracující knihkupectví.
(http://www.svet.czsk.net/clanky/kultura/kniznyraj.html, http://www.kniznyraj.sk/predajcovia.html)

Spolek slovenských knihovníků oslavil v prosinci loňského roku 60. výročí knihovnické spolkové činnosti na Slovensku. Jeho předchůdcem byl od roku 1946 Svaz slovenských knihovníků (návrh na jeho založení je však starší), Svaz slovenských knihovníků, bibliografů a informačních pracovníků (1968), Svaz slovenských knihovníků a informatiků (1973). Od roku 1990 pracuje spolek pod současným názvem. Česká odborná veřejnost dobře zná např. jím vytvořený portál InfoLib, který získal v roce 2004 cenu Infora a je využívaný a populární i u nás. V rámci oslav se loni konalo setkání v Bratislavě, které mělo dvě složky – odbornou a slavnostní. Tématem odborné části bylo Knihovnická sdružení a jejich úloha při lobování za zájmy knihoven a uživatelů.
(http://www.infolib.sk/index/podstranka.php?id=28&idm=0&prm1=3&prm2=1&prm3=1222, Spolok slovenských knihovníkov. 60 rokov knihovníckej spolkovej činnosti (1946–2006) / spracovala: Marta Weissová. – Bratislava : Spolok slovenských knihovníkov, 2006. – 15 s.)

Dánské veřejné knihovny jsou povinny zajišťovat odpovídající služby představitelům jazykových a etnických menšin. Jedná se mj. o přistěhovalce a uprchlíky, kteří v Dánsku neobývají souvislé území. Taková územní roztříštěnost značně ztěžuje veřejným knihovnám podmínky pro poskytování těchto služeb, pokud by je měla každá zabezpečovat v plném rozsahu. Pomoc veřejným knihovnám v této oblasti jejich práce je náplní DLCI (Danish Library Centre for Integration, Dánské knihovnické centrum pro integraci). Připravuje pro ně malé sbírky knih a dalších médií na způsob putovních fondů. Kromě toho nabízí knihovnám programy kooperativní akvizice a katalogizace. Poskytuje také poradenství v různých oblastech knihovnické práce, která je zaměřena na služby menšinám. Centrum také popularizuje tematiku služeb knihoven menšinám. Zaměřuje se výhradně na knihovny a veřejnosti slouží jen jejich prostřednictvím – není přímo otevřeno pro veřejnost. Fond Centra obsahuje 134 000 jednotek v asi 50 jazycích. Nejčetnější jazyky jsou albánština, arabština, bosenština, chorvatština a srbština, kurdština, perština, polština, tamilština, turečtina, urdština a vietnamština. Službou poskytovanou cílové skupině uživatelů přímo je informační portál FINFO, na kterém lze vyhledávat podle jazykových skupin v tématech, která zajímají přistěhovalce: azyl a občanství, vzdělávání, kultura, práce.
(http://www.indvandrerbiblioteket.dk/engelsk), http://www.finfo.dk/wwwfinfo/html/default.html)

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

BROPHY, Peter : Measuring library performance : principles and techniques. /Měření výkonu knihovny : principy a technika./ London : Facet, 2006. – 242 s. *Kf 36.643*

Büchereiverband Österreichs 2004–2006 : Geschäftsbericht. /Rakouský svaz knihoven 2004 až 2006. Výroční zpráva./ Wien : Büchereiverband Österreichs, 2006. – 102 s. *Kp 8.193/B*

Cesta za čtenářem aneb Knihovnictví v Prachaticích. Prachatice : JVP Voldřich, [2006?] – 1 videokazeta (16 min.) *Kda 373/DVD*

Final announcement : World Library and Information Congress : 73rd IFLA general conference and council : Durban – South Africa, 19–23 August 2007 : Libraries for the future : progress, development & partnerships. /Definitivní zpráva : Světový knihovnický a informační kongres : 73. generální konference IFLA : Durban, Jižní Afrika, 19.–23. srpna 2007. Téma konference : Knihovny pro budoucnost: pokrok, rozvoj a partnerství./ Durban : National Advisory Committee WLIC, [2006]. – 18 s. *Kpb 8.237/B*

Your career, your life : career management for the information professional/ ed. by Rosemary Raddon [et al.]. /Tvoje kariéra, tvůj život : řízení kariéry informačních odborníků./ Aldershot : Ashgate, 2005. – 182 s. *Kr 36.524*

Automatizace knihovnické a informační činnosti

Digital spectrum : integrating technology and culture : proceedings of the 10th International Conference on Electronic Publishing : Bansko, June 14–16, 2006. /Digitální spektrum : integrace technologie a kultury. Materiály 10. mezinárodní konference o elektronickém publikování, Bansko [Bulharsko], 14.–16. 6. 2006./ Sofia : FOI-COMMERCE, 2006. – 399 s. : il. *Abdf 36.631*

JUST, Peter : E-books für Bibliotheken : eine Bestandsanalyse. /Elektronické knihy pro knihovny. Analýza současného stavu./ Berlin : BibSpider, 2006. – 69 s. *Abdf 36.542*

MCLEOD, Julie – HARE, Catherine : How to manage records in the e-environment . /Jak pracovat se záznamy v elektronickém prostředí./ London : Routledge, [2004?]. – 174 s. *Abdf 36.632*

Organizace knihovních fondů

ASIS&T thesaurus of information science, technology, and librarianship / ed. by Alice Redmond-Neal and Marjorie M. K. Hlava. – 3rd ed. /Tezaurus informační vědy, technologie a knihovnictví./ Medford : Information Today, 2005. – xiii, 255 s. – (ASIST monograph series) *Ofc 36.598*

Collection management and strategic access to digital resources : the new challenges for research libraries : papers presented at the 2004 University of Oklahoma libraries conference / ed. by Sul H. Lee. /Řízení knihovních fondů a strategický přístup k digitálním zdrojům. Nové výzvy pro vědecké knihovny. Materiály z konference na Univerzitě v Oklahomě 2004./ Binghamton : Haworth, 2005. – 151 s. *Oa 36.653*

Klima in Museen und historischen Gebäuden : die Temperierung /Herausgeber: Michael Kottere ... [et al.] /Klima v muzeích a historických budovách : temperování./ [Wien : Schloss Schönbrunn Kultur- und Betriebsges, 2004]. – 192 s. : il. + 1 CD-ROM – (Wissenschaftliche Reihe Schönbrunn ; Bd. 9) *Ol 36.642*

Sítě knihoven

Conference of European National Librarians CENL : draft : minutes of the 19th meeting of CENL, Luxembourg 28–30 September 2005. /Konference knihovníků evropských národních knihoven : koncept : zápis z 19. setkání, Lucemburk 28.–30. 9. 2005./ [Luxembourg : CENL, 2005]. – [75] s. *Taa 8.243/B*

i2010 : digital libraries /European Commission. /i2010 : digitální knihovny./ Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2006. – 16 s. : il. *Ts 8.234/B*

JEDLIČKOVÁ, Ludmila – TÝCOVÁ, Hana : Městská knihovna Písek : 165. výročí založení knihovny. Písek: Městská knihovna, 2006. – 23 s. : il. *Tee 8.222/B*

Knihovny Moravskoslezského kraje / zprac. Lea Prchalová ... [et al.] Ostrava : Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2006. – 44 s. : il. Tee 8.226/B

Služby knihoven

BECK, Silke: Event-Marketing in Bibliotheken. /Případný marketing v knihovnách./ Berlin : BibSpider, 2006. – 108 s. *Se 36.584*

CASSELL, Kay Ann – HIREMATH, Uma : Reference and information services in the 21st century : an introduction. /Referenční a informační služby v 21. století : úvod./ London : Facet, 2006. – 378 s. *Sd 36.575*

Vybráno z databáze NIPOS
Článková bibliografie

ČESKÁ TŘEBOVÁ (17 000 obyv., okres Ústí nad Orlicí) • Městská knihovna v České Třebové připravila na rok 2007 několik novinek. Sníží zápisné dětským čtenářům na 50 Kč, přístup na internet bude pro všechny registrované čtenáře zdarma. Pro děti uspořádá celoroční literární soutěž, která bude probíhat ve dvou kategoriích. Děti ve věku 3–8 let budou doplňovat pohádkové dvojice, starší děti (9–15 let) budou určovat knihu a autora vybraného úryvku. I letos bude pokračovat dotazníková akce Jaká kniha nebo časopis vám v knihovně chybí.
(Orlický deník, 6. 1. 2007)

DUCHCOV (9000 obyv., okres Teplice) • V Městské knihovně v Duchcově byl založen Klub mladých čtenářů a reportérů.
(Teplický deník, 13. 1. 2007)

HAVÍŘOV (85 000 obyv., okres Karviná) • Městská knihovna Havířov a nakladatelství Altar pořádají 4. ročník dětské literární soutěže O permoníkův kahan. Uzávěrka je 28. února 2007. Do soutěže se přijímají dosud nepublikované povídky žánru fantasy. Vzhledem k tomu, že se jedná o regionální soutěž, její účastníci musí mít trvalé bydliště v Moravskoslezském kraji.
(Havířovský deník, 27. 12. 2006)

HOŘICE (9000 obyv., okres Jičín) • Po zhruba měsíční rekonstrukci bylo 13. prosince 2006 v Městské knihovně v Hořicích zpřístupněno výpůjční oddělení pro dospělé čtenáře. Radnice do oprav investovala přes 360 000 Kč (např. elektroinstalace, nové podlahy a větší plocha).
(Jičínský deník, 14. 12. 2006)

HUMPOLEC (11 000 obyv., okres Pelhřimov) • Městská knihovna v Humpolci buduje pro seniory a zdravotně postižené výtah, který jim umožní přístup do všech pater knihovny. V suterénu se současně buduje prostor pro volnočasové aktivity mládeže.
(Pelhřimovský deník, 12. 1. 2007)

LIBEREC (97 000 obyv.) • Bezmála 2,5 mil. Kč investovala v roce 2006 Univerzitní knihovna Technické univerzity v Liberci do nákupu nových knih. V roce 2005 nakoupila publikace za 1,5 mil. Kč.
(Jablonecký deník, 23. 1. 2007)

PÍSEK (30 000 obyv.) • Město Písek plánuje rekonstrukci historické budovy zrušené Komenského Základní školy, kam přestěhuje knihovnu. Náklady na rekonstrukci se odhadují na 120 mil. Kč. Takovou částkou však město prozatím nedisponuje.
(Prachatický deník, 13. 1. 2007)

PRAHA • V pražské Městské knihovně byla vysušena poslední kniha, kterou poničila velká povodeň v roce 2002. Bude slavnostně předána 31. ledna v prostorách Centrálního depozitáře Národní knihovny ČR. Městská knihovna Praha patřila mezi budovy nejvíce poškozené povodněmi. Zasaženy byly především historické knihy uložené na Ortenově náměstí v Holešovicích. Voda zničila restaurátorské dílny i depozitní sklady. V bahnité vodě se ocitlo 20 000 vzácných tisků. Problematikou knih zasažených velkou vodou se zabývá také výstava, která je do konce ledna otevřena v hlavní budově Národního muzea. I v této instituci byly vyplaveny vzácné publikace, a to asi 20 000 knih v depozitářích v Terezíně, které pocházely především z knihoven zámků na březích Vltavy. Po povodni byly mokré knihy umístěny v mrazicích boxech. V lednu 2003 věnovalo lichtenštejnské knížectví Národnímu muzeu velkorysý dar, díky němuž bylo možné zahájit vysoušení a restaurování zmrazených knih. Výstava ukazuje výsledky této práce – vzácné rukopisy ze 16. až 19. století, restaurované i pouze vysušené.
(MF Dnes, 11. 1. 2007)

PRAHA 18 • Po více než tříměsíčním uzavření kvůli celkové rekonstrukci se znovu otvírá veřejná knihovna v Praze 18 – Letňanech. Její fond nabízí více než 21 000 titulů beletrie i naučné literatury včetně 1600 nově zakoupených knih a 39 titulů oblíbených periodik. Čtenáři tu mají možnost bezplatného přístupu na internet, pro nejmenší je připraven dětský koutek.
(MF Dnes, 17. 1. 2007)

RTYNĚ V PODKRKONOŠÍ (3000 obyv., okres Trutnov) • Městská knihovna ve Rtyni v Podkrkonoší od počátku tohoto roku zvyšuje roční čtenářské poplatky pro dospělé a děti o 20 Kč, zatímco pro studenty a seniory je ponechává beze změn. Dospělí čtenáři tedy zaplatí 120 Kč, studenti a senioři 70 Kč a děti 40 Kč. Zároveň knihovna oznámila, že již od počátku ledna její čtenáři pracují s internetem zdarma.
(Nezávislý zpravodaj Rtyně v Podkrkonoší, č. 1, 2007)

ZÁKLADNÍ KAMENY

4. část

NOVÉ BUDOVY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR aneb Národ sobě II

> text JAROSLAV CÍSAŘ, foto EVA HODÍKOVÁ

KÁMEN DRUHÝ / Plzeňský kraj

Desátou delegací, která na Letenské pláni předávala do rukou generálního ředitele Národní knihovny ČR základní kámen k nové budově, byla delegace knihovníků ze západních Čech, přesněji z Plzeňského kraje. Kámen do Prahy přivezla Jana Hájková, členka a hospodářka regionálního výboru SKIP 04, společně s ředitelem Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje Jaroslavem Vyčichlem. Členy delegace však byli knihovníci z celého kraje, mezi nimiž zejména vynikala krojovaná skupina knihovnic z MěK v Klatovech.

Kámen je ze žuly. Byl vytěžený v lomu Štěnovický Borek, který se nachází v lokalitě bývalého okresu Plzeň-jih. V tomto původně tzv. obecním lomu se těží velmi kvalitní žula. Zástupcům regionálního výboru SKIP 04 radil vedoucí lomu pan Kesl, který zajistil i práci kameníka. Opracovaný žulový bloček pak přepravil do Plzně správce depozitářů SVK Plzeňského kraje pan Titl. Tabulku s textem „Knihovníci Plzeňského kraje Národní knihovně. 22. 9. 2006“ vyrobila na objednávku regionálního výboru SKIP 04 firma Král z Plzně.

Ivana Horáková, předsedkyně SKIP v Plzeňském kraji, přeje nové budově Národní knihovny ČR „příznivý osud od samého počátku, dostatek finančních prostředků na vybudování všeho moderního, co knihovny nyní mohou používat, a tvůrčí invenci projektantů i stavbařů ... Chceme být hrdi na nový knihovnický stánek, důstojný pro náš obor i celou zemi,“ zakončila Ivana Horáková své přání nové knihovnické budově.

(Poděkování za pomoc a spolupráci Ivaně Horákové)
Příště: Jazzová sekce / Společnost za obnovu nesmrtelnosti J. Haška / Nezávislí demokraté

Jan Kolář **Biologické hodiny rostlin**
/Jak se rostliny orientují v čase během dne a roku/

Kniha se zabývá velmi zajímavou, ovšem neodborníkům zatím málo známou oblastí biologie: schopností rostlin spolehlivě měřit čas. Mnoho lidí jistě slyšelo o existenci „vnitřních hodin" u člověka a zvířat. U rostlin, které jsou zdánlivě méně vývojově pokročilé, by je však asi očekával málokdo. Kniha chce proto čtenářům ukázat, že také rostliny mají své biologické hodiny (a kalendář), s jejichž pomocí dovedou určovat denní dobu i roční období. Na příbězích důležitých objevů přibližuje vývoj poznání těchto jevů, seznamuje se základními vlastnostmi rostlinných „hodin" a „kalendáře" a s jejich biologickou podstatou. Autor rovněž popisuje význam orientace v čase během dne a roku pro samotné rostliny i pro člověka, hlavně v zemědělství a květinářství. Zamýšlí se též nad současnými a budoucími trendy výzkumu v tomto intenzivně se rozvíjejícím oboru. Text je napsán tak, aby byl srozumitelný každému zájemci o přírodní vědy i bez předchozích znalostí rostlinné biologie.

• *106 str., čb. il. v textu, brož., 150 Kč*

Jana Matúšová a kol. **Slovník pomístních jmen v Čechách II. (B–Bau)**

Pomístní jména – jména polí, luk, lesů, hor, vod, cest apod. – v sobě skrývají nespočetné zajímavé a přitažlivé informace. Představují nejen unikátní jazykové útvary, ale i zdroj poznatků pro regionální historii, archeologii, etnografii, přírodovědu i jiné vědní obory. První svazek slovníku je začátkem systematického abecedního zpracování tohoto materiálu. V jednotlivých heslech čtenář najde doklady pomístních jmen, údaje o jejich zeměpisném rozšíření a přehled objektů pojmenovaných těmito jmény. Bude se moci seznámit s etymologickými výklady jmen, nalezne odkazy na stejně znějící jména obcí a měst i údaje frekvenční.

• *166 str., 135 Kč*

Slovo a smysl č. 5 /časopis pro mezioborová bohemistická studia/

Páté číslo Slova a smyslu (roč. III, 2006), časopisu pro mezioborová bohemistická studia, přináší především texty ke studiu starší české kultury od našich i zahraničních odborníků a táže se po možnostech četby a studia starší české literatury. Zásadním textem se jeví příspěvek Anežky Vidmanové na zlomky Dalimila či článek Mileny Bartlové o středověkém obrazu. Přináší také vzpomínky na dva významné mediavisty Eduarda Petrů a Světlu Mathauserovou. V odpovědích na anketu se představuje celá řada badatelů, např. František Šmahel. Časopis přináší také výjimečný překlad kapitoly z knihy významného badatele Paula Zumthora Středověk a hlas. Pro čtenáře v zahraničí přináší překlad Zpěvu z Legendy o Svaté Kateřině a k němu studii Jana Lehára.

• *249 Kč*

František Štícha, Josef Šimandl
Možnosti a meze české gramatiky

Kniha je souborem studií českých i zahraničních bohemistů o české gramatice, kterou užívají – spontánně, aniž nahlížejí do jazykových příruček – pisatelé textů: romanopisci, povídkáři, žurnalisté, autoři textů odborných, básníci a mnozí další. Autoři vycházeli z rozsáhlého souboru románů, povídek, novinových článků, básní a jiných textů, které obsahuje elektronická textová databáze Český národní korpus. Cílem bylo zjistit, jak lidé postupují od svého záměru (něco sdělit, nějak zapůsobit), přes volbu strategie až ke konkrétním volbám slov a jejich tvarů.

• *304 str., 249 Kč*

Emanuel Rádl **Dějiny biologických teorií novověku I.–II.**

Osobitě pojatý a čtivý výklad dějin biologického myšlení od českého biologa a filosofa E. Rádla (1873–1942) zahrnuje období od renesance do začátku 20. století. Jedná se o světově proslulé dílo, které v rámci dějin biologie patří dnes ke klasickému fondu. Biologii přitom nepojímá jen jako izolovanou speciální vědu, nýbrž vykládá ji v širokém rámci evropských kulturních dějin, dějin idejí a filosofie. Nejen že kniha byla historicky vůbec prvním monumentálním výkladem o dějinách biologie jako celku, ale ve 20. století silně ovlivnila celou generaci filosofů a historiků, zabývajících se zejména vznikem vývojových teorií a darwinismu jako širokého ideového proudu. Sto let po svém vzniku se tak českému čtenáři poprvé dostane kompletní a moderní překlad z německého originálu.

• *1014 str., váz. s přeb., 795 Kč*

ACADEMIA nakladatelství AV ČR,
Vodičkova 40, 110 00 Praha 1

Knihy si můžete objednat na telefonním čísle 296 780 510, písemně na adrese Academia – expedice, Rozvojová 135, 165 02 Praha 6 - Suchdol nebo prostřednictvím e-mailu: expedice@academia.cz. Skladovanou produkci naleznete na www.academia.cz
VEŘEJNÝM KNIHOVNÁM POSKYTUJEME 10 % RABAT.